

Význam alternativních trestů z pohledu příslušníků Policie České republiky

Veronika Belantová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika BELANTOVÁ
Osobní číslo: H09322
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Význam alternativních trestů z pohledu příslušníků
Policie České republiky

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti alternativních trestů a Policie České republiky.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČERNÍKOVÁ, Vladislava et al. Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

SOTOLÁŘ, PŮRY A ŠÁMAL. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-350-7.

ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-68-4.

ZEHR, Howard. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Jurtíková
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně4.5.2016.....

.....Anomika Belantova¹.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasažuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá významem alternativních trestů z pohledu příslušníků Policie České republiky, jaké názory a postoje k tomuto typu sankcionování policisté zastávají. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy trestního zákoníku a samotný pojem alternativního trestu, jaké jsou pozitiva alternativního sankcionování a jednotlivé druhy alternativních trestů. Dále je uvedena kapitola týkající se probační činnosti a Probační a mediační služby. Poslední kapitola obsahuje informace o samotných příslušnících Policie České republiky a jejich součinnosti s Probační a mediační službou.

Cílem praktické části je zjistit, jaký význam z různých hledisek alternativním trestům policisté přisuzují. Dotazníkové šetření zkoumá, zda respondenti s ukládáním alternativních trestů souhlasí, zda je považují za efektivnější oproti trestu odnětí svobody a jak se staví k novele trestního zákoníku, částem týkajících se alternativních trestů.

Klíčová slova: alternativní trest, trestní sankce, příslušník Policie České republiky, probace, Probační a mediační služba

ABSTRACT

Thesis deals with the importance of alternative sentences from the perspective of the Police of the Czech Republic, what opinions and attitudes towards this type of sanctioning police holds. In the theoretical part the basic terminology of the Criminal Code and the very term of alternative sentences are defined, what are the positives of alternative sanctioning and various types of alternative sentences. The next chapter lists probation activities and Probation and Mediation Service. The last chapter contains information about members of the Police of the Czech Republic and their cooperation with the Probation and Mediation Service.

The aim of the practical part is to ascertain the importance policemen attribute to various aspects of alternative sentences. The questionnaire survey examines whether respondents agree with imposing alternative sentences, whether they consider alternative sentences more effective than imprisonment, and what they think about the amendment to the Criminal Code, esp. sections relating to alternative sentences.

Keywords: alternative sentences, criminal sanctions, member of the Police of the Czech Republic, probation, Probation and Mediation Service

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Michaele Jurtíkové za vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat i příslušníkům Policie ČR, zařazených u obvodních oddělení Zlín, Uherské Hradiště a Valašské Klobouky, za spolupráci při realizaci výzkumu mé praktické části bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Trest se rodí v samotném okamžení hříchu“

(Michael de Montaigne)

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ALTERNATIVNÍ TRESTY	13
1.1 ZÁKLADNÍ POJMOSLOVÍ TRESTNÍHO ZÁKONA	13
1.1.1 Trestný čin.....	13
1.1.2 Trestní sankce.....	14
1.1.3 Pachatel, obviněná, obžalovaná a odsouzená osoba	15
1.2 VYMEZENÍ POJMU ALTERNATIVNÍ TREST	16
1.3 HISTORIE ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ V ČESKÉM TRESTNÍM PRÁVU	16
1.4 POZITIVA ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	17
2 JEDNOTLIVÉ DRUHY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	20
2.1 DOMÁCÍ VĚZENÍ	20
2.2 OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	21
2.2.1 Trest obecně prospěšných prací ve Velké Británii a ve Francii.....	22
2.3 PENĚŽITÝ TREST	22
2.4 DALŠÍ ALTERNATIVNÍ TRESTY	23
2.4.1 Propadnutí majetku a propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	23
2.4.2 Zákaz činnosti	24
2.4.3 Zákaz pobytu	24
2.4.4 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	24
2.4.5 Vyhoštění	25
3 PROBAČNÍ ČINNOST	27
3.1 PROBACE.....	27
3.1.1 Podstata a pozitivní stránka probace	27
3.2 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA.....	28
3.2.1 Úředníci a asistenti Probační a mediační služby, jejich práva a povinnosti.....	29
3.3 DOHLED	30
4 PŘÍSLUŠNÍK POLICIE ČR	32
4.1 VYMEZENÍ POJMU PŘÍSLUŠNÍK POLICIE ČR.....	32
4.1.1 Služební poměr.....	32
4.1.2 Služební hodnosti a tarifní třídy	33
4.2 KRAJSKÉ ŘEDITELSTVÍ POLICIE – ZLÍNSKÝ KRAJ	35
4.3 SOUČINNOST POLICIE ČR S PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBOU.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
5 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	38
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	38
5.2 CÍL VÝZKUMU	38
5.2.1 Dílčí cíle	38

5.3	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	38
5.4	HYPOTÉZY.....	39
5.5	METODOLOGIE VÝZKUMU	40
5.6	VÝZKUMNÝ SOUBOR	40
6	VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE.....	41
6.1	ÚVODNÍ OTÁZKY	41
6.2	OTÁZKY OBECNĚ SE TÝKAJÍCÍ ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	43
6.3	OTÁZKY TÝKAJÍCÍ SE VYBRANÝCH JEDNOTLIVÝCH ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ	47
6.4	OTÁZKY ZAMĚŘUJÍCÍ SE NA NÁZORY A POSTOJE POLICISTŮ K ALTERNATIVNÍM TRESTŮM.....	50
6.5	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	55
6.6	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	57
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	61
	SEZNAM TABULEK.....	62
	SEZNAM GRAFŮ	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Zločin a trest provází lidstvo od samotného počátku jeho bytí. Každá společnost, každé sociální uskupení lidí si tvořilo vlastní normativy regulující chování a sankce za porušení těchto norem. V každé plně socializované osobnosti je zakořeněna představa toho, že jakmile je spácháno cokoli trestného a je porušen zákon, automaticky následuje trest.

Jak se vyvíjela společnost, vyvíjel se i systém trestání. V současné době kvůli vysokému indexu vězňených osob a snaze o nalezení co nejefektivnějších výchovných působení na pachatele, se do popředí dostávají alternativní tresty.

Důvodem pro mou volbu tohoto tématu je především to, že jako absolventka Střední policejní školy MV v Holešově se o problematiku alternativních trestů a trestního práva zajímám a své zkušenosti nabyté ze středoškolského studia jsem chtěla propojit se znalostmi získanými během studia na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Druhým důvodem je samozřejmě současný stav penitenciární péče a stále se objevující zprávy o přeplněnosti českých věznic. Strašíková, Štichová a Kručinská (©23. 10. 2011) tento fakt dokládají následujícími údaji, kdy v říjnu 2011 se přeplněnost pohybovala na hranici 112 %, u dvou zařízení byla kapacita překročena dokonce o 30 % a zákonná hranice, jenž ukládá 4m² pro jednoho vězně se snížila na 3,5 m². Kapacita českých věznic se pohybuje okolo 20 000 míst, v současné době je však ve věznicích o 3000 více osob. Dokonce 5500 odsouzených nenastoupilo k výkonu trestu odnětí svobody, ovšem kdyby tato více jak čtvrtina odsouzených nastoupila k výkonu, hrozil by kolaps systému. Tato situace s sebou nese i případná rizika jako např. vězeňské vzpoury či žaloby na Ministerstvo spravedlnosti. Na druhou stranu právě ukládání alternativních trestů by mohlo pomoci tento problém vyřešit.

V prvních dvou kapitolách teoretické části se věnuji vymezení základních pojmů trestního zákoníku a samotnému pojmu alternativního trestu, snažím se o přiblížení alternativního sankcionování z historického pohledu a uvádím pozitiva alternativ k trestu odnětí svobody. Dále specifikuji jednotlivé druhy alternativních sankcí a v některých případech zmiňuji fungování alternativních trestů v zahraničí.

Třetí a čtvrtá kapitola se zabývá především činnostmi, které vykonávají Probační a mediální služba a Policie České republiky zvláště i v rámci spolupráce. Třetí oddíl je obohacen o vymezení pojmu probace a dohledu, čtvrtý o informace týkající se příslušníků Policie České republiky.

Praktická část je směřuje k zjištění, zda policisté alternativním trestům přikládají význam, který vytyčují z různých hledisek. Samozřejmě výzkum se týká také i názorů a postojů příslušníků Policie České republiky, jež zastávají k alternativnímu sankcionování, otázky se zaměřují na souhlas, efektivnost jak vůči trestu odnětí svobody, tak v rámci celé skupiny alternativ, i na jednotlivé druhy alternativních trestů zejména ty, které prošly s novelou trestního zákoníku změnou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ALTERNATIVNÍ TRESTY

1.1 Základní pojmosloví trestního zákona

Důležitým předpokladem pro uvedení do problematiky alternativních trestů je znalost základních pojmů vytyčených trestním zákonem a trestním řádem. Na následujících stránkách jsou tedy vysvětleny definice trestného činu, trestní sankce, pachatele, obviněné, obžalované a odsouzené osoby.

1.1.1 Trestný čin

To, co považujeme za trestné, záleží na našem morálním svědomí, ovšem klasifikace trestného činu se musí opírat o trestní zákoník č. 40/2009 Sb. Ten jasně stanovuje, že „trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“ (ČESKO, 2009, s. 15). Pro klasifikaci je důležité vymezit a objasnit pět povinných znaků skutkové podstaty trestného činu, a to:

- Subjekt trestného činu (pachatele),
- Subjektivní stránku trestného činu charakterizující psychiku pachatele (tzn. úmyslné jednání, jež mělo na následek trestný čin či nedbalost, jež vedla ke spáchání trestného činu),
- Objekt trestného činu (předmět, který zákon chrání),
- Objektivní stránku trestného činu (způsob spáchání a následky trestného činu),
- Protiprávnost.

Nejsou-li všechny tyto náležitosti splněny, poté se o trestný čin nejedná.

Oproti trestající justice restorativní podle Zehra (2003, s. 14-15) pohlíží na trestný čin jako na zásah do lidské integrity a interpersonálních vztahů, než-li jako na porušení státem daného práva. Zatímco tradiční represivní chápání klade důraz především na uznání viny pachatele a jeho náležité potrestání, restorativní koncept staví na první místo potřeby poškozeného a při naplňování spravedlnosti hrají roli jeho osoba, osoba pachatele i celá komunita.

Pro stanovení adekvátního trestu pachateli se dle trestního zákoníku (2009, s. 15) užívá rozdělení trestných činů na **přečiny** a **zločiny**. Za přečiny jsou považovány veškeré trestné činy spáchané z nedbalosti a úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do pěti let trestu odnětí svobody. Není-li trestný čin přečinem, poté hovoříme o zločinu, trest odnětí

svobody s horní hranicí trestní sazby minimálně 10 let pak nazýváme zvláště závažný zločin.

1.1.2 Trestní sankce

Jak už název sám o sobě napovídá, trestní právo se primárně zabývá tresty ukládanými pachatelům trestných činů, ovšem odsouzeným může být uložena i jiná trestní sankce – ochranná opatření, tj. ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranná výchova. Vždy je nutné brát zřetel na přiměřenost trestních sankcí s ohledem na povahu a závažnost trestného činu i na osobní, rodinný, majetkový či jiný poměr pachatele, přičemž se přihlíží k zájmům poškozených osob, což představuje prvek restorativní justice.

„Trest je pojmově vymezen jako opatření státního donucení, ukládané jménem státu k tomu povolanými soudy v trestním řízení, jímž se působí určitá újma za spáchaný trestný čin jeho pachateli a které vyslovuje společenské odsouzení trestného činu a jeho pachatele“ (Novotný cit. podle Černíková, 2008, s. 24).

Český trestní zákoník (2009, s. 24) stanovuje následující tresty: odnětí svobody, alternativy pro výkon trestu odnětí svobody, tj. domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, a v jako poslední řadě výjimečné ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti a pro osoby cizí státní příslušnosti vyhoštění. Přestože počet možností alternativních trestů převažuje, počty odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody dokazují, že tento způsob trestání stále dominuje.

Existuje však i výčet situací či okolností vylučující protiprávnost (nutná obrana, krajní nouze, svolení poškozeného). To samé platí v případě ukládání trestů. Trestní právní norma (2009, s. 21) takové možnosti nazývá polehčujícími či přitěžujícími okolnostmi. Polehčujícími jsou uváděny okolnosti: prozatímní právní bezúhonnost, vedení řádného života, silné emoční vypětí, věk blízký mladistvosti, spáchání trestného činu pod nátlakem nebo v důsledku závislosti, pomoc při objasňování trestného činu, oznámení svého skutku, upřímná lítost aj. Mezi přitěžující lze zařadit činy, které byly spáchány: kvůli zisku, z pomsty, z rasistických pohnutek, surovým či trýznivým způsobem, využívající něčí bezbrannosti, tísňe nouze, během živelných pohroma a evakuace, opakovaně atd.

1.1.3 Pachatel, obviněná, obžalovaná a odsouzená osoba

Nejobecnějším označením subjektu trestného činu se užívá slovo pachatel. Toto označení rozsáhle definuje trestní zákoník: „pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, nebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo jednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem...“ (ČESKO, 2009, s. 17). S předcházejícím ustanovením koexistuje řada dalších paragrafů trestního zákona (2009, s. 17-18), jež přidávají specifické kritéria pro určení a pojmenování subjektu trestného činu. Prioritní je předpis týkající se věku a příčetnosti – trestně odpovědnou není osoba, která nedovršila 15 let věku a osoba, která kvůli své duševní poruše při konání trestného činu nemohla rozpoznat jeho ilegálnost či nemohla své jednání kontrolovat.

Za pachatele se taktéž považuje dle trestního právního předpisu (2009, s. 17) samozřejmě spolupachatel, ale i tzv. účastník, což může být organizátor (ten, který trestný čin naplánoval či řídil), návodce (ten, který úmyslně vyvíjel tlak ke spáchání trestného činu) a pomocník (ten, který umožnil či usnadnil trestný čin).

Oproti trestnímu zákoníku trestní řád, který legislativně upravuje trestní řízení před soudem, manipuluje s oslovením obviněný, obžalovaný a odsouzený. Obviněný je procesně-právní pojem, jímž bývá označována osoba, proti níž je vedeno trestní stíhání. Paragraf 33 trestního řádu (1961, s. 153) přiznává obviněným osobám jistá práva např. vyjádřit se ke skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu, uvádět okolnosti a důkazní materiály sloužící k obhajobě, mít možnost využití opravných prostředků a zvolit si svého obhájce případně při nedostatku prostředků na bezplatnou či finančně minimálně nákladnou obhajobu. Ve druhém stupni se namísto obviněného hovoří o obžalovaném, tento okamžik nastává po nařízení hlavního líčení. Po ukončení hlavního líčení je pak odsouzeným „ten, proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci“ (ČESKO, 1961, s. 149).

1.2 Vymezení pojmu alternativní trest

Alternativní tresty v systému českého trestního práva se řadí k tzv. hmotně právním alternativním opatřením vedle alternativ k potrestání, kdy pachatel trestného činu soud žádný trest neuloží, ačkoli byl uznán vinným, nanejvýše je podroben dohledu.

Samotný pojem alternativního trestu je obtížně definovatelný. Ščerba (2011, s. 31) jej vymezuje v závislosti na míře pojetí. Dle nejširšího pojetí se jedná o všechny tresty, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody, z čehož vyplývá, že by do této kategorie spadaly i tresty §52 odst. 1 písm. j) a k). V užším pojetí z hlediska prioritního účelu alternativní trest znamená náhradu za nepodmíněný trest odnětí svobody, tj. pouze tresty domácí vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest a podmíněné odsouzení.

Osmančík (1996, s. 9) popisuje alternativní tresty jako „pojítka“ mezi podmíněným odsouzením a vězením – mezi neúčinnou formou a izolací od společnosti. Avšak také upozorňuje na nebezpečí, jež hrozí v případě, že pachatel vlastně zůstane na „svobodě“, proto považuje za velmi důležité intenzivní a přísný dohled, jež by přesvědčil negativně smýšlející společnost o efektivnosti alternativních trestů.

Černíková (2008, s. 187-188) dodává podmínky pro fungování tohoto typu trestů: eliminace svobody je nepřipustná, zejména u peněžitého trestu je nutné brát zřetel na schopnost pachatele vyhovět soudem uloženým podmínkám a úměrnost délky alternativního trestu vůči trestnému činu.

Jako určitý „kompas“, který určuje směr, označuje Zehr (cit. podle Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 33-34) principy restorativní justice, které tvoří základ úspěšného ukládání alternativních trestů. Řadí mezi ně: respekt, odpovědnost, dialog, participace, vyváženost, dobrovolnost, pospolitost a individualita.

1.3 Historie alternativních trestů v českém trestním právu

Kalmthout (cit. podle Osmančík, 1996, s. 123) zmiňuje jméno Němce Franse von Liszte a jeho internacionální kriminalistický spolek, kteří stáli za vznikem tzv. Moderního hnutí na přelomu 19. a 20. století. Myšlenky tohoto hnutí vedly k uzákonění mimo jiných také k předpisům týkajících se denních pokut a dalších peněžitých trestů a způsobů podmíněného odsouzení v některých zemích.

Průlomovým rokem, jenž měl zásadní vliv nejen na rekodifikaci českého trestního práva, ale i na celý stav společnosti, lze považovat rok 1989. S příchodem demokracie a svobodných vln, dostalo české trestní právo možnost transformace, ovšem trestní zákoník se plně do hloubky neměnil. Nejvíce rozhodujícím krokem bylo zrušení trestu smrti, a tak tato podoba čekala na změnu až do roku 2009. Zajímavé je, že ačkoli byl již do základů novelizován trestní zákoník, český trestní řád stále na významnou rektifikaci stále čeká 51 let.

Ščerba (2011, s. 16) označuje jako první zmínku zavádění alternativních opatření institut podmíněného zastavení trestního stíhání 1. 1. 1994. Od tohoto data vývoj v oblasti ukládání alternativních opatření v rámci českého trestního práva poměrně intenzivně narůstá. Vývoj graduje samozřejmě ruku v ruce s příchodem nového trestního zákoníku, ve kterém snahy o reformu trestních sankcí uplatnily a umožnily zavedení nových alternativních trestů (domácí vězení), nýbrž i v právní úpravě např. obecně prospěšných prací, peněžitého trestu nebo upuštění od potrestání.

Černíková (2008, s. 182) vytyčuje tři etapy, které odrážejí vývoj a historii ukládání trestů: První etapa, kdy trest odnětí svobody je vnímán jako humánní varianta trestu smrti a fyzickými tresty, druhá, ve které ukládání odnětí svobody je optimální a běžnou sankcí, ale objevují se i počáteční náznaky fungující teorie nápravy, a poslední etapa hledání alternativ trestu odnětí svobody.

Současný trend v přístupu k ukládání trestných sankcí Makariusová (cit. podle Černíková, 2008, s. 182) shrnuje ve znamení 3D – dekriminalizace drobné trestné činnosti, depenalizace a diverze.

1.4 Pozitiva alternativních trestů

Alternativní tresty spočívají především dle Osmančíka (1996, s. 13) na omezování svobody nebo volného času odsouzeného, tím mu způsobují vlastní újmu, a za předpokladu, že je nad ním prováděn striktní a intenzivní dohled, pachatel mění svůj životní styl, chová se disciplinovaně a hospodárně nakládá s časem.

Osmančík (1996, s. 15) dále upozorňuje na hlavní pozitivní aspekty alternativ k odnětí svobody. Ty:

- Nevyznačují se nevýhodami trestu odnětí svobody,
- Jsou méně finančně náročné,
- Sociální vazby jsou neměnné a nepřetrhávají se,

- Berou ohled na individualitu a osobnost pachatele,
- Díky nim se urychluje trestní řízení.

Mezi kladné znaky alternativních sankcí Černíková (2008, s. 184) řadí převážně ze sociálního hlediska:

- Sociální vazby pachatele nejsou narušeny,
- Podpora sociální,
- Individuální přístup k jedinci, jeho zázemí a etapě života, ve které se nachází,
- Možnost seberozvoje odsouzeného,
- Uplatnění restorativní justice – příspěvní k odškodnění postiženého, k minimalizaci napětí v jejich vztahu,
- Hledání účinných sankcí bez zásahu do svobodného života odsouzeného,
- Zlidšťování trestního práva,
- Pachatel přebírá zodpovědnost za trestný čin a svým jednáním usiluje o jeho nápravu,
- Oddálení zkušenosti s pobytem ve vězení a tudíž i rizikovými faktory penitenciárního prostředí.

Ščerba (2011, s. 20-21) spojuje rizikové faktory odnětí svobody s nízkým resocializačním účinkem. Vytržení z přirozeného klimatu vede k narušení rodinných a přátelských vztahů, ke ztrátě zaměstnání, i přestože byl odsouzený v dobrém úmyslu oddělen od kriminogenního prostředí. Ve věznicích se právě však tato charakteristika prostředí objevuje častěji, je to dáno rozmanitou škálou vězňů a jejich trestných činností. Jakmile si odsouzený odpyká trest, už do smrti je bude pronásledovat stigma bývalého vězně a tím se reintegrace značně komplikuje. Přesto samotný pobyt ve věznici je nejnebezpečnější etapou.

Podrobněji se nebezpečím hrozícím za branami vězení věnuje Černíková (2008, s. 183-184). Odsouzený kvůli pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody přijímá vězeňskou subkulturu – snaží se být cenným a váženým členem skupiny, což může znamenat recidivu v páchání trestné činnosti. Prostřednictvím tlaku skupiny, ve které se pohybují osoby i s vyšší poruchou sociálního chování, si dotyčný iracionalizuje své trestné činy a odmítá za ně přijmout odpovědnost. Na druhou stranu se odsouzený může dostat do role oběti nejen např. šikany, násilí, sexuálních útoků, ale také psychologických nástrah – snižování své vlastní hodnoty, „funkce plynutí času“ při nedostatku pracovních možností. Poté některé osoby ventilují pocity sebepoškozování až dokonce sebevraždou.

Odsouzený se může stát taktéž obětí prizonizace, což znamená situaci, kdy se propuštěný pachatel nedokáže plnohodnotně integrovat v nekriminálním prostředí a právě z tohoto důvodu opět páchá další trestnou činnost.

1.5 Rizika alternativních trestů

Na druhou stranu je důležité zmínit případná rizika ukládání alternativních trestů. Určité nebezpečí přináší samotné ponechání pachatele trestného činu na svobodě. Žádný soudce ani probační úředník nedokáže zaručit, že odsouzený během výkonu nespáchá další trestnou činnost. Proto je nesmírně podstatné zajistit přísný a intenzivní dohled nad touto osobou.

„Jedním z rizik při výkonu dohledů je nesourodost, roztříštěnost, a nesystémovost v poskytování probačních resocializačních programů pro dospělé... Mezi specializovanými organizacemi stále více převládá názor, že pokud stát ukládá tresty a omezení, je povinen rovněž zajistit a financovat jejich výkon a vykonatelnost, a neponechávat toto na nesjednocené praxi nestátních neziskových organizací“ (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 86).

„Soustava alternativních trestů se může úspěšně ujmout především tam, kde veřejné mínění není vyhraněně represivně zaměřeno. Úspěšnost alternativních trestů totiž stále více závisí na aktivní participaci společnosti na jejich výkonu. Alternativní tresty, které představují prolnutí preventivní a represivní stránky kontroly kriminality, se mohou proto osvědčit především tam, kde již fungují koordinované preventivní systémy a kde v důsledku toho je veřejnost na podobnou participaci připravena“ (Osmančík, 1996, s. 19).

Pro zlepšení mínění a tudíž i postojů k alternativním trestům by se státní instituce mohly inspirovat zkušenostmi ze zahraničí. Štern, Ouředníčková a Doubravová (2010, s. 55) např. výkon trestu domácí vězení spojují se zaváděním elektronického monitorování (pomocí GPS, hlasového ověřování, radiofrekvenční technologie).

2 JEDNOTLIVÉ DRUHY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ

Následující kapitola pojednává o jednotlivých alternativních trestech převážně na základě ustanovení trestního zákona, primárního dokumentu upravujícího české hmotné trestní právo. Zvláštním druhem je sankce vyhoštění, ačkoli se o alternativu trestu odnětí svobody přímo nejedná. Vyhoštění se týká pouze cizích státních příslušníků, nikoli občanů České republiky a za určitých podmínek také občanů Evropské unie.

Singulární alternativní sankce spojuje několik zásad. Všechny směřují jak k individuálnímu postihu pachatele za trestný čin, tak se hlavně snaží o to, aby odsouzený vedl řádný život. Alternativní tresty lze ukládat prostřednictvím soudní moci samostatně „v případě, že trestní zákon uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba“ (ČESKO, 2009, s. 26-31).

2.1 Domácí vězení

Domácí vězení představuje úplně nejnovější typ alternativního trestu, který přišel „na světlo“ s rekodifikací trestního zákoníku v roce 2009. V současnosti, jelikož se jedná o nedávno přijatou alternativu, dohled nad odsouzenými v domácím vězení vykonává Probační a mediační služba a stále se na právní úpravě i na možnostech vykonávání v praxi pracuje.

Pachatel, jenž byl odsouzen k alternativnímu trestu domácí vězení, je povinen se zřetelem na § 60 trestního zákona (2009, s. 26-27) zdržovat se v místě pobytu v pracovních i dnech volna v době od 20:00 do 05:00 hod., neexistují-li samozřejmě důvody bránící ve výkonu, to je např. pracovní doba, hospitalizace nebo náboženské vyznání, díky kterému je povolena návštěva bohoslužeb či náboženských shromáždění. Uložení tohoto trestu trvá max. 2 roky pro pachatele, jenž spáchal přečin, přičemž domácí vězení je dostačující sankcí vzhledem k charakteru trestného činu a odsouzený bude do vysoké míry spolupracovat s probačními úředníky, což stvrzuje podpisem svého slibu.

Krejčířiková (cit. podle Ščerba, 2011, s. 308) popisuje situaci v zahraničí takto: domácí vězení resp. elektronický monitoring (sledování) se ve většině zemí uplatňuje při propouštění z výkonu trestu odnětí svobody (tzv. „Back-door“ resp. „Back-end“ programy).

Hořák (cit. podle Ščerba, 2011, s. 308) jmenuje státy, které sankci v různých podobách využívají. Jsou to: USA (kde má svůj původ v 80. letech 20. století), Velká Británie, Francie, Belgie, Nizozemí, Švédsko.

Pro sankcionování trestem domácí vězení mluví nesporný fakt ekonomického charakteru. „Nelze totiž přehlédnout skutečnost, že trest domácího vězení je ve srovnání s nepodmíněným trestem odnětí svobody podstatně levnější sankcí a nahrazování krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody trestem domácího vězení v určité výraznější míře by mohlo znamenat nikoli nepodstatnou úsporu pro státní rozpočet“ (Ščerba, 2011, s. 308).

2.2 Obecně prospěšné práce

Trest obecně prospěšných prací podle ustanovení zákona (2009, s. 27) spočívá v provádění úkolů, jež lze považovat za prospěšné společnosti tj. údržba veřejných míst a budov včetně jejich úklidu ať už obecních či státních nebo jiných prospěšných institucí, které jsou orientovány na vzdělání a vědu, kulturu, školství, podporující mládež, tělovýchovu nebo sport, ochraňující životní prostředí a zvířata, náboženských, charitativních a humanitárních atd.

„Jde o určitý druh legální nucené práce, která je zcela v souladu s mezinárodněprávním a ústavněprávním zákazem nucených prací, neboť jeho účelem je nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody“ (Ščerba, 2011, s. 276).

Tímto druhem trestu jsou trestní právní normou sankcionovány osoby, které spáchaly přečin, ovšem Ščerba (2011, s. 276) tvrdí, že pro pachatele nedbalostních trestných činů a „prvopachatele“ není primárně určen kvůli relativní přísnosti tohoto alternativního trestu. Zastává se spíše názoru, který směřuje obecně prospěšné práce k recidivistům menších až středně závažných deliktů přičemž okolnosti nevyžadují uložení trestu odnětí svobody.

„Trest obecně prospěšných prací může soud uložit ve výměře od 50 do 300 hodin...Obecně prospěšné práce je odsouzený povinen vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu“ (ČESKO, 2009, s. 27).

Osmančík (1996, 28-29) klade důraz u tohoto typu alternativního trestu kontrolu práce z časového, kvantitativního a kvalitativního hlediska. Na druhou stranu zdůrazňuje vytvoření pracovních podmínek, které zamezí problémům spojených s výkonem včetně bezpečnosti práce a ochrany zdraví.

2.2.1 Trest obecně prospěšných prací ve Velké Británii a ve Francii

Kalmthout (cit. podle Osmančík, 1996, s. 123) vyjmenovává země, které již řadu let obecně prospěšné práce využívají. Mezi takové státy patří: Anglie a Wales, Portugalsko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Francie, Skotsko a Irsko.

Joutsen a Zvekic sankce upřesňují jako: „sankce, které implikují prvky dohledu a kontroly – probace a podmíněné odsouzení s dohledem, obecně prospěšné práce, domácí probace (home probation), otevřené, ambulantní nebo kontraktní (smluvní) léčení“ a jako: „sankce, které nevyžadují dohled nebo kontrolu – peněžité platby: pokuta (fine), kompenzační platba (compensatory payment), narovnání (reconciliation), osobní odškodnění (personal reparation), konfiskace (confiscation); a dočasné odnětí oprávnění (suspension of licences)“ (Joutsen, Zvekic, 2002, s. 13).

Dle zprávy Ministerstva vnitra Velké Británie (cit. podle Osmančík, 1996, s. 102-103) spojuje obecně prospěšné práce ve Velké Británii a v České republice fakt, že odsouzený je povinen trest vykonávat v době svého osobního volna, avšak v rozmezí od 40 – 240 hod. Rozdílné je vnímání, obecně prospěšné práce nejsou chápány jako trest v pravém slova smyslu. Spočívají převážně v asistenci starším nebo zdravotně postiženým lidem nebo jako možnost získat nové znalosti a dovednosti, které mohou po výkonu uplatnit ve svém životě.

Ve Francii podle Birlinga (cit. podle Osmančík, 1996, s. 148-149) byly obecně prospěšné práce uzákoněny parlamentem v roce 1983. Odsouzení bývají buď to prvoodsouzení nebo delikventi, kteří se nedopouštějí závažných trestných činů, ale mají problémy s resocializací, povinnost odpracovat 40 – 240 hod. je stejná jako ve V. Británii. Zajímavým faktem se však stala možnost úhrady nákladů spojených s lékařským vyšetřením, pracovním oděvem, dopravou a stravou Probační službou a jinými institucemi z toho důvodu, že se jedná o bezplatnou práci.

2.3 Peněžitý trest

Peněžitý trest upravuje trestní zákoník (2009, s. 28) následovně: soud jej může uložit z důvodu získání či snahy získat majetkový prospěch v denních sazbách, jejichž počet se pohybuje v rozmezích nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazbách, avšak jednotlivá denní sazba musí činit od 100 po 50 000 Kč. Je pochopitelné, že soud musí při výměře přihlížet na majetkové poměry dotyčné osoby, nejčastěji vychází z čistého příjmu za den,

ovšem lze započítat i odhad majetku a výnosů z něj. Trestané osobě je dovoleno uhradit částku ihned nebo v přiměřených měsíčních splátkách.

„Určitá výhoda peněžitého trestu spočívá v tom, že jde o trest pro stát finančně výhodný, neboť zaplacené částky peněžitého trestu připadají státu“ (Ščerba, 2011, 245).

Ovšem na druhou stranu, mnoho autorů se shoduje na tom, že je jedním z nejvíce problematických trestům kvůli postihu, protože není sankcionován jen pachatel, ale i jeho rodinu, okolí, osoby, ke kterým chová závazky i v neposlední řadě samotného poškozeného.

2.4 Další alternativní tresty

2.4.1 Propadnutí majetku a propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty

„Vedle peněžitého trestu jde o další typicky majetkové tresty, jejichž smyslem je u propadnutí věci odstranit věc, která by mohla sloužit k dalšímu páčání trestné činnosti, z dosahu pachatele a příp. i dalších osob, tím ztížit pro pachatele podmínky k páčání další trestné činnosti a v neposlední řadě mu odejmout i prospěch z trestného činu. Tento poslední účel pak převládá u trestu propadnutí majetku, který má především zasáhnout prospěch z trestné činnosti, a tím zároveň zpravidla odejmout pachateli ekonomický základ pro její páčání“ (Sotolář, Púry a Šámal, 2009, s. 351).

Česká trestní právní norma (2009, s. 28-29) určuje, že v případě propadnutí majetku či věci a jiné majetkové hodnoty se musí jednat o majetek a věc náležející přímo pachateli a vždy tato hodnota připadá státu.

K sankcinování prostřednictvím propadnutím majetku dochází u odsouzených k výjimečnému trestu nebo za zvlášť závažný zločin, který směřoval k získání majetkového prospěchu, jak říká zákon (2009, s. 28). Ten zakazuje propadnutí prostředků či věcí, které jsou nezbytné pro životní potřeby odsouzeného anebo osoby, o kterou je povinen pečovat.

Věc a jinou majetkovou hodnotu trestní zákoník (2009, s. 29) specifikuje jako objekt, jenž byl při trestné aktivitě použit nebo pro ni určen, a objekt, který trestným činem získal byť i za odměnu. Zbaví-li se pachatel takového objektu před rozhodnutím soudu, dopouští se maření trestu.

2.4.2 Zákaz činnosti

Dle trestního zákoníku lze (2009, s. 29) pachateli uložit trest zákazu činnosti na 1 rok až deset let za trestný čin spáchaný v souvislosti s vykonáváním určitého zaměstnání, povolání nebo funkce nebo taktéž činnosti vyžadující zvláštní povolení.

„Jde tedy o zamezení tomu, aby pachatel mohl vykonávat tyto zvláštní aktivity, k nimž se vyžaduje určitá morální a odborná způsobilost, a které zneužil nebo využil ke spáchání trestného činu“ (Sotolář, Púry a Šámal, 2000, s. 353).

Sotolář, Púry a Šámal (2000, s. 353-354) zákaz činnosti hodnotí jako podstatně preventivní dotýkající se převážně veřejných funkcí a profesí stavených na důvěře veřejnosti. Za taková povolání se považují např. lékaři, pracovníci ve finančním a národohospodářském sektoru, státních orgánech na vedoucích pozicích. Uložení tohoto alternativního trestu, tak znamená ztrátu klientů, odliv důvěryhodnosti a tedy konec kariéry, která se po skončení trestu velmi obtížně obnovuje, přestože po vykonání zákazu činnosti, je pachatel považován za neodsouzeného.

2.4.3 Zákaz pobytu

Trest zákaz pobytu může být trestním zákoníkem (2009, s. 29-30) uložen na dobu od jednoho roku až deseti let za páchaní trestné činnosti, vyžaduje-li to ochrana veřejného pořádku, mravnosti, majetku, zdraví a rodiny kvůli způsobu života odsouzeného a místa spáchání trestného činu.

Podstata trestu zákazu pobytu „spočívá v tom, že se odsouzený nesmí po dobu výkonu tohoto trestu zdržovat na určitém místě nebo v určitém obvodu; k přechodnému pobytu na takovém místě nebo v takovém obvodu v nutné osobní záležitosti je třeba povolení“ (ČESKO, 2009, s. 30).

„Bezprostředním účelem trestu zákazu pobytu je odstranit pachatele z prostředí, s nímž jeho trestná činnost souvisela a které by mohlo i v budoucnosti ovlivnit nebo usnadnit páchaní nových trestných činů. Do popředí tedy vystupuje zábranná funkce tohoto trestu“ (Sotolář, Púry a Šámal, 2009, s. 359).

2.4.4 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu během návštěvy sportovní, kulturní nebo společenské akce, je soudce oprávněn na základě trestní normy (2009, s. 30) stanovit trest

zákazu vstupu na takové druhy akcí. Maximální doba pro výkon tohoto trestu je 10 let, s podmínkou, že pachatel povinně spolupracuje s probačním úředníkem, plní úkoly probačního programu, účastní se programů sociálního výcviku a převýchovy a programů psychologického poradenství. V případě, že to probační úředník pokládá za vhodné, se daná osoba v čase konání zakázané akce dostaví k určenému útvaru Policie ČR.

Tato sankce byla uzákoněna především díky snaze o nalezení vhodného trestu pro fotbalové hooligans a rowdies, kteří se během zápasů dopouštěli řady trestných činů a přestupků zejm. fyzického násilí, vandalismu a podněcování k rasistickým útokům. Při zajišťování tohoto typu trestu je klíčová „spolupráce všech zainteresovaných subjektů, které se budou podílet na zajištění trestu – PMS, Policie ČR, organizátorů zakázaných akcí (např. Českomoravského fotbalového svazu) a poskytovatelů specifických programů, jejichž absolvování může být odsouzenému soudem stanoveno“ (Talandová cit. podle Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 161).

2.4.5 Vyhoštění

Institut vyhoštění představuje alternativní trest určený pro cizí státní příslušníky, jejichž vyhoštění je v obecném zájmu České republiky nebo se dopustili trestné činnosti ohrožující bezpečnost či majetek. Lze jím postihovat osoby, které nejsou občany ČR, od 1 roku do deseti let i na dobu neurčitou.

„Bezprostředním účelem trestu vyhoštění je zabránit pachateli trestného činu, který není občanem České republiky a nemá v ní ani postavení uprchlíka, v páchání další trestné činnosti na území České republiky, pokud z jeho strany hrozí nebezpečí lidem, majetku nebo jinému obecnému zájmu“ (Sotolář, Púry a Šámala, 2009, s. 362).

V praxi dle Sotoláře, Púry a Šámala (2009, s. 362) cizinci budou vyhošťováni z důvodů nebezpečí terorizmu, obchodu se zbraněmi, drogami a jiným nebezpečným materiálem a organizované trestné činnosti ve spolupráci s cizinou.

Trestní zákon (2009, s. 30-31) jmenuje osoby, které vyhoštěny být nemohou:

- a) U níž, se nepodařila objasnit státní příslušnost,
- b) Které byl udělen azyl nebo jiná ochrana,
- c) Které v České republice mají již své pracovní a sociální zázemí, ačkoli stále nemá trvalý pobyt,

- d) Kterým by při návratu do vlasti hrozilo vážné nebezpečí a pronásledování kvůli rase, etnicitě, určitému smýšlení,
- e) Které jsou občany Evropské unie či jeho rodinnými příslušníky pokud se nevyskytují důvody vážného charakteru,
- f) Které posledních 10 let žijí na území České republiky a jsou občany Evropské unie,
- g) Které jsou dětmi a občany Evropské unie, ledaže vyhoštění bude lepší v jeho prospěch.

3 PROBAČNÍ ČINNOST

S výkonem alternativních trestů velmi úzce souvisí probační činnost a dohled probačních úředníků. Určitou podmínkou pro fungování a vůbec realizování ukládání alternativních trestů je kvalitní systém probačních činností, bez nichž by koncept alternativ k trestu odnětí svobody ztrácel smysl.

3.1 Probace

Samotné slovo probace má základy v latině (*probare*) a znamená ověřování, zkoušení, ale i důkaz.

Zákon o Probační a mediační službě probaci popisuje jako „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen „obviněný“), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů“ (ČESKO, 2000, s. 445).

V užším významu Osmančík (1996, s. 51) o probaci hovoří jako o metodě přístupu k pachateli, jemuž je umožněn pobyt na svobodě za podmínky dohledu probačního úředníka, který poskytuje hmotnou i nehmotnou pomoc.

Kuchta, Válková a kol. (cit. podle Mikulková, 2009, s. 29-30) označují za průkopníka formy práce s odsouzenými vycházející z metody dohledu a kontroly amerického obuvníka Johna Augustu. Díky jeho snaze podporovat a pomáhat pachatelům a jejich rodinám byl v Massachusetts roku 1878 přijat první probační zákon. Augustu ještě před rozhodnutím soudu o obžalovaném této osobě poskytl práci a poté na základě Augustuových zpráv a žádostí soudce vynášel rozsudek. Jako první evropské země navázaly na Spojené státy americké koncem 19. století Belgie a Francie podmíněným odložením výkonu trestu vězení, chyběl zde tedy ochranný soubor.

3.1.1 Podstata a pozitivní stránka probace

Přesličková, Gajdoš a Krutina (2003, s. 62) pokládají za podstatu probace konstruktivní převýchovu a pozitivní působení na chování jedince, jež jsou založeny na principu kombinace kontroly, pomoci a poradenství.

„Podstata probace není jen náhrada trestu odnětí svobody jinou formou sankčního postihu, jímž je dohled nad pachatelem, uskutečněný mimo vězeňský sektor, ale jde především o způsob, jak co nejvhodněji přispět k nápravě pachatele. Probační dohled, jenž je podstatou probace, tu není samoúčelný, ale přináší odsouzenému pomoc při navazování nových vztahů k prostředí, v němž se pohybuje, a k překonávání nejrůznějších životních překážek“ (IKSP, Rozum a kol. cit. podle Přesličková, Gajdoš a Krutina, 2003, s. 62).

Vliv probace na život odsouzeného je bezesporu zásadní, na významné kladné stránky upozorňuje řada odborníků. Nástup a výkon trestu odnětí svobody představují stresovou a zátěžovou životní zkušenost, která může člověku změnit život.

Pozitivní přístup zaujímá Osmančík (1996, s. 51), který vnímá probaci jako způsob nápravy odsouzeného, kdy je mu poskytována možnost vyhnout se negativním vlivům při pobytu ve vězení, lépe se resocializuje a zároveň ovlivňuje jeho budoucí status ve společnosti.

Svoboda (cit. podle Mikulková, 2009, s. 32) pak vidí význam probace v zlidštění přístupu k odsouzenému zejména díky minimálnímu narušení sociálních vztahů a traumatizace, a také v individuální práci s pachateli s ohledem na okolnosti a motivy trestného činu a poškozenými.

3.2 Probační a mediační služba

V České republice je probační činnost svěřena převážně do rukou Probační a mediační služby, instituce, jenž působí na poli alternativních trestů již 11 let. Probační a mediační služba spadá pod působnost Ministerstva spravedlnosti České republiky, které je povinno, jak mu zákon č. 257/2000 Sb. ukládá, z organizačního, finančního, hospodářského a personálního hlediska vytvářet předpoklady pro řádný výkon probace.

„Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality“ (© 2002 – 2012).

Na svých internetových stránkách prezentuje Probační a mediační služba (© 2002- 2012) tři hlavní cíle své práce: integrace pachatele, která se snaží o znovunabytí respektu k právním předpisům státu a seberealizaci pachatele, participace poškozeného nejen při procesu odškodňování, ale i při obnovování jeho pocitů bezpečnosti a víry ve spravedlnost,

a jako poslední ochrana společnosti účinným řešením konfliktů a rizikových situací během trestního řízení a realizací alternativních trestů a opatření.

Zákon č. 257/2000 Sb. (2000, s. 446) specifikuje úkoly náležející Probační a mediační službě:

- Obstarává materiály k osobě pachatele a k zázemí jeho života,
- Vykonává dohled, sledování a kontrolu obviněných a odsouzených k trestům nespojených s odnětím svobody či podmíněčně propuštěných osob,
- Pomáhá při odstraňování následků trestné činnosti, taktéž poškozeným a dotčených osobám trestného činu,
- Koordinuje sociální a terapeutické programy,
- Věnuje zvláštní péči mladistvým obviněným, zejména uživatelům omamných a psychotropních látek,
- Účastní se prevence kriminality.

3.2.1 Úředníci a asistenti Probační a mediační služby, jejich práva a povinnosti

„Probační úředník plní sociálně rehabilitační úlohu především tím, že soustavně nekompromisně vede potrestaného k odpovědnosti, sebekontrolě a sebekázi tak, že důsledně dbá na to, aby se potrestaný podřídil všem podmínkám a povinnostem“ (Osmančík, 1996, s. 11).

Profese probačního asistenta a úředníka v sobě spojuje prvky sociální práce a práva, jejich zaměstnání a pracovní poměr se řídí zákoníkem práce. Pro obě funkce, jak nařizuje zákon č. 257/2000 Sb. (2000, s. 448-449), platí podmínka bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, ovšem na rozdíl od asistenta úředník PMS musí mít ukončený vysokoškolský magisterský program ve společenskovědní oblasti, zatímco u asistenta postačí středoškolské společenskovědní studium ukončené maturitní zkouškou. Oba jsou však povinni se nadále vzdělávat, prohlubovat své znalosti a úspěšně složit odbornou zkoušku (úředníci) nebo dokončit specializační kurz (asistenti). Jak je již zřejmé, asistenci se pohybují na nižším organizačním stupni – náplní jejich práce jsou administrativní záležitosti a provádění jednotlivých úkonů podle pokynů úředníka.

Osmančík (1996, s. 40) dodává typologii nejméně vhodných osob, které by probačními úředníky rozhodně neměly být: osoby s podprůměrnými rozumovými vlastnosti (tj. IQ pod 100 bodů), jež nejsou schopny objektivního posouzení problémů, neurotické osoby, agre-

sivní, netolerantní, netrpělivé, neempatické, nedůvěryhodné, apatické, laxní, nerozhodné, velmi vnitřně uzavřené a neschopné spolupráce.

Zákon o Probační a mediační službě (2000, s. 448-449) samozřejmě vytyčuje práva a povinnosti pracovníků PMS, které lze stručně jmenovat, např.:

- Povinnost řídit se zákony a jinými právními normami, pokyny předsedy senátu nebo samosoudce a státního zástupce (v přípravném řízení),
- Povinnost postupovat zodpovědně, s respektem, zastávat se důstojnosti člověka a chránit lidská práva a svobody, jednat objektivně a nestranně,
- Povinnost informovat předsedu senátu nebo samosoudce, a státního zástupce (v přípravném řízení) o porušení podmínky, omezení či stanovených povinností v rámci dohledu obviněným, případně odsouzeným,
- Povinnost i po skončení pracovního poměru zachovat mlčenlivost,
- Povinnost zpracování zprávy o průběhu dohledu, o dodržování podmínek nebo omezení nejméně jednou za půl roku, pokud předseda senátu nestanoví jinak,
- Právo zjišťovat stanovisko obviněného k rozhodnutí předsedy senátu nebo samosoudce, či státního zástupce (v přípravném řízení) o výkonu probační činnosti, a zjišťovat stanovisko i poškozeného v případě narovnání,
- Právo nahlížet do trestních spisů vedených u soudu, státního zástupce a Policie ČR v mezích daných zákonem.

3.3 Dohled

„Dohledem se rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby (dále jen „probační úředník“), spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývající ze zákona“ (ČESKO, 2009, s. 23).

„Dohled pracovníka může být uložen v těchto případech, jde o:

- Náhradu vazby dohledem,
- Dohled v rámci podmíněného upuštění od potrestání,
- Dohled nad podmíněně odsouzeným pachatelem,
- Dohled po podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody,
- Dohled v případě předčasného ukončení protialkoholního či protitoxického léčení,

- Dohled v případě porušení podmínek výkonu trestu OPP.“ (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010, s. 84).

K hlavním cílům dohledu patří zajištění bezpečnosti obyvatele a snížení recidivy páchaní trestných činů sledováním a kontrolou pachatele a snaha o jeho plnohodnotné zařazení a resocializaci odborným vedením a pomocí.

Trestní zákon (2009, s. 23) vytyčuje povinnosti jak probačním úředníkům, také v první řadě pachatelům. Jedná se o povinnosti spolupráce s úředníkem a plnění probačního plánu dohledu, dostavovat se pravidelně na schůzky s probačním úředníkem, podávat informace o svém pobytu, zaměstnání a záležitostech souvisejících s rozhodnutím soudu o dohledu, umožnit probačnímu úředníkovi vstup do svého obydlí.

4 PŘÍSLUŠNÍK POLICIE ČR

Policie České republiky sehrává již 21 let důležitou roli při ochraně naší společnosti od nežádoucího a rizikového chování určitých osob. Oproti tehdejším komunistickým složkám policie – Státní tajné bezpečnosti a Veřejné bezpečnosti, moderní policie se zastává demokratických náležitostí státu a měla být mít neutrální pozici a schopnost odolávat tlakům politické moci, což se v současné době hůře realizuje především kvůli úsporným opatřením.

4.1 Vymezení pojmu příslušník Policie ČR

Příslušníka Policie ČR lze vymezit jako fyzickou osobu, jenž splnila předpoklady k přijetí do služebního poměru dle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a na základě tohoto zákona byla do služebního poměru přijata.

Ovšem zákon o Policii České republiky č. 273/2008 Sb. samotný pojem příslušníka PČR nedefinuje, stanovuje pouze úkoly, jež jsou policisté povinni vykonávat. „Úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu“ (ČESKO, 2008, s. 4086).

4.1.1 Služební poměr

Jak již bylo uvedeno, pro činnost Policie ČR a jejích příslušníků jsou základními právními předpisy zákony č. 361/2003 Sb. a zákon č. 273/2008 Sb. a právě první z nich upravuje vztah fyzické osoby, která v bezpečnostním sboru vykonává službu k České republice, který se nazývá služební poměr. Bezpečnostním sborem se rozumí nejen Policie ČR, ale také i Hasičský záchranný sbor, Celní správa, Vězeňská služba, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

Služební poměr se podle zákona č. 361/2003 (2003, s. 3) dělí na dobu určitou a neurčitou. Na dobu určitou je příslušník automaticky přijat prvním dnem výkonu služby po dobu 3 let, jakmile tato doba uplyne a příslušník úspěšně vykoná služební zkoušku a dosahuje alespoň dobrých výsledků v služebním hodnocení, jeho služební poměr se mění na dobu neurčitou. V případě, že daná osoba již byla minimálně 3 roky ve služebním poměru či byla vojákem z povolání, doba určitá se krátí na 1 rok.

„Do služebního poměru může být přijat státní občan České republiky (dále jen „občan“), který:

- a) O přijetí písemně požádá,
- b) Je starší 18 let,
- c) Je bezúhonný,
- d) Splňuje stupeň vzdělání stanovený pro služební místo, na které má být ustanoven,
- e) Je zdravotně, osobnostně a fyzicky způsobilý k výkonu služby,
- f) Je plně způsobilý k právním úkonům,
- g) Je oprávněn seznamovat se s utajovanými informacemi podle zvláštního právního předpisu, ¹¹ má-li být ustanoven na služební místo, pro které se tato způsobilost vyžaduje,
- h) Není členem politické strany nebo politického hnutí, a jde-li o služební poměr příslušníka zpravodajské služby, ani odborové organizace,
- i) Nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost“ (ČESKO, 2003, s. 4).

Žadatel je poté, jak mu ukládá zákon (2003, s. 5-6), podroben zkoumání zdravotní, osobnostní a fyzické způsobilosti, které vykonávají příslušná střediska daného bezpečnostního sboru. Služební poměr se zakládá rozhodnutím služebního funkcionáře, no vzniká dnem, který je určen v rozhodnutí o přijetí. Při nástupu do služby v první den skládá závazný a povinný služební slib, jenž zní následovně:

„Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti, budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život“ (ČESKO, 2003, s. 6).

4.1.2 Služební hodnosti a tarifní třídy

V následující tabulce jsou uvedeny jednotlivé stupně služebních hodností a dalších charakteristických požadavků tarifních tříd stanovených zákonem o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (2003, s. 3-4):

Tab. 1: Jednotlivé stupně služebních hodností a charakteristických požadavků pro jednotlivé tarifní třídy

Služební hodnost	Doba trvání služebního poměru	Tarifní třída	Min. stupeň vzdělání	Hodnostní označení
Referent	-	1.	Střední nebo střední s výučním listem	Rotný
Vrchní referent	Zkouškou	2.	Střední s maturitou	Strážmistr
Asistent	Zkouškou	3.	Střední s maturitou	Nadstrážmistr
Vrchní asistent	Zkouškou 2 roky	4.	Střední s maturitou	Podpraporčík
Inspektor	Zkouškou 3 roky	5.	Střední s maturitou	Praporčík nebo nadpraporčík
Vrchní inspektor	Zkouškou/5let	6.	Střední s maturitou nebo vyšší odborné	Nadpraporčík nebo podporučík
Komisař	6 let	7.	Vyšší odborné nebo vysokoškolské v bakalářském studijním programu	Poručík nebo nadporučík
Vrchní komisař	7 let	8.	Vysokoškolské v bakalářském studijním programu	Kapitán nebo major
Rada	9 let	9.	Vysokoškolské v magisterském studijním programu	Podplukovník nebo plukovník
Vrchní rada	10 let	10.	Vysokoškolské v magisterském studijním programu	Plukovník
Vrchní státní rada	12 let	11.	Vysokoškolské v magisterském studijním programu	Plukovník

4.2 Krajské ředitelství policie – Zlínský kraj

V současné době působí dle Bártíkové (©2012) ve Zlínském kraji 1249 policistů a 245 občanských zaměstnanců v poměru ku 589 743 obyvatel v kraji. Jeden policista řeší cca 7,38 trestných činů, což je podle celorepublikového průměru nejvíce. Je to dáno nejmenším počtem policistů na obyvatele, ovšem dosažená 56% úspěšnost v objasňování KŘP Zlínského kraje řadí mezi neúspěšnější organizační složky. Za rok 2012 ve Zlínském kraji došlo celkem k 9 227 trestným činům, z čehož se číslem 2 240 podíleli recidivisté, a 41 203 přestupků zejména v dopravě (56%).

Nynější kritická situace policie, jež postihuje útvary na celém území, je ovlivňována politikou Ministerstva vnitra ČR, které v r. 2011 vyhlásilo „stop stav“. Proto policisté nemohou přibírat nové příslušníky, ačkoli jich za poslední dva roky KŘP Zlínského kraje opustilo 126 osob.

4.3 Součinnost Policie ČR s Probační a mediační službou

Obecně lze říci, že Policie ČR spolupracuje jak s ostatními bezpečnostními složkami státu a orgány veřejné správy, tak i s fyzickými a právníckými osobami, jak ukládá zákon o Policii (2008, s. 4088-4089). Ovšem podmínkou je, aby tyto osoby vykonávaly činnost, která vede: k prevenci kriminality, vzdělávání v rámci pořádku a bezpečnosti, k pomoci obětem trestné činnosti a zmírňování jejích následků, a také osoby věnující se a pomáhající pachatelům.

Zákon č. 257/2000 Sb. (2000, s. 446-448) nařizuje součinnost Policie ČR případně Ministerstva vnitra s Probační a mediační službou následujícími ustanoveními, zejm. poskytováním:

- a) Referenčních údajů ze základního registru obyvatel, tj. jméno, příjmení, místo pobytu, datum a místo narození (stát), datum a místo případného úmrtí, státní občanství,
- b) Údajů z agendového informačního systému evidence obyvatel, tj. jméno a příjmení (i rodné), datum narození, pohlaví, data týkající se narození, rodné číslo včetně čísel rodičů, manžela (manželky) a dětí, státní občanství, místo trvalého pobytu, omezení právní způsobilosti, rodinný stav atd.,
- c) Údajů z agendového informačního systému cizinců, tj. jméno a příjmení (i rodné), datum narození, místo a stát, pohlaví, státní občanství, adresa místa pobytu, druh a

počátek i ukončení pobytu, rodinný stav, jména rodičů, manžela (manželky) a dětí atd.,

- d) Údajů z registru rodných čísel fyzických osob, jejichž údaje se nenachází v agendovém informačním systému, tj. jméno a příjmení (i rodné), rodné číslo případně původní rodné číslo, den, měsíc a rok narození, místo a okres narození.

Policejní orgán taktéž dle zákona o Probační a mediační službě (2000, s. 446) vyrozumívá dané středisko o věcech vhodných k mediaci zvláště pak v trestních věcech mladistvých, a naopak na pokyn orgánu činného v trestním řízení provádí Probační a mediační služba úkony.

Policisté, jak uvádí Štern, Ouředníčková a Doubravová (2010, s. 54) při realizaci mediačních činností mohou také zastávat i roli účastníka restorativního procesu za účelem legitimizace procesu nalezení východiska trestné činnosti, který se odehrála uvnitř komunity.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Ačkoli příslušníci Policie ČR nezastávají při výkonu alternativních trestů hlavní roli, rozhodla jsem se zkoumat právě jejich názor a postoje na tento druh sankcionování z důvodu toho, že se podílejí na obnově veřejného pořádku a chrání bezpečí, zdraví a majetek každého z nás. Jako jedna z represivních složek státu trestnou činnost vyšetřuje a kvalifikuje stupeň nebezpečnosti daného trestného činu a tím vlastně určuje stupeň postihu pro pachatele, je takovým základním odrazovým můstkem pro stanovení trestní sazby. Řada odborníků alternativní tresty považuje za možnou formu prevence recidivy páchání trestných činů, což by samozřejmě znamenalo i pozitivní vliv na práci policie.

5.1 Výzkumný problém

Považují příslušníci Policie ČR alternativní tresty za významné?

5.2 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjištění, zda a nakolik příslušníci Policie ČR přikládají význam institutu alternativních trestů a jaké postoje a názory zastávají při jejich ukládání.

5.2.1 Dílčí cíle

Pro konkretizaci obecného cíle jsou uváděny následující dílčí cíle. Těmi jsou:

- zjistit míru vyslovení souhlasu policistů k ukládání alternativních trestů,
- zjistit, zda na vyslovení souhlasu s ukládáním alternativních trestů hrají roli faktory jako např. dosažená úroveň vzdělání, počet let ve službě či hodnost příslušníků Policie ČR,
- zjistit míru efektivnosti jednotlivých typů alternativních trestů,
- zjistit, jaké postoje policisté zastávají k novele zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákona, částem týkající se alternativních trestů OPP, domácího vězení a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- zjistit, zda alternativní tresty jsou efektivním řešením problémů týkajících se vězeňství a postpeniterciární péče.

5.3 Výzkumné otázky

Za neméně důležité jsou považovány i výzkumné otázky, které jsou formulovány následovně:

1. Souhlasí příslušníci Policie ČR s ukládáním alternativních trestů?
2. Vnímají příslušníci Policie ČR alternativní tresty jako dostačující způsob potrestání pachatele?
3. Hraje roli na přiřkládání významu alternativních trestů faktory jako např. úroveň vzdělání, počet let ve službě nebo dosažená hodnota příslušníků Policie ČR?
4. Má podle příslušníků Policie ČR odsouzení pachatele za přečin k alternativnímu trestu domácí vězení (obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžité trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce) větší efekt než trest odnětí svobody?
5. Jakému druhu alternativních trestů přiřkládají příslušníci Policie ČR největší význam?
6. Má novela zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, týkající se alternativních trestů pozitivní vnímání?
7. Jsou alternativní tresty efektivním řešením problémů týkajících se vězeňství konkrétně přeplněných věznic?
8. Jsou alternativní tresty efektivním řešením problémů týkajících se postpeniterciární péče konkrétně prevence recidivy trestných činů?

5.4 Hypotézy

Na základě třetí výzkumné otázky byly stanoveny 3 hypotézy.

1H₀: Mezi úrovní dosaženého vzdělání a vyslovením souhlasu s ukládáním alternativních trestů je souvislost.

1H_A: Mezi úrovní dosaženého vzdělání a vyslovením souhlasu s ukládáním alternativních trestů není souvislost.

2H₀: Mezi počtem let ve službě a vyslovením souhlasu s ukládáním alternativních trestů je souvislost.

2H_A: Mezi počtem let ve službě a vyslovením souhlasu s ukládáním alternativních trestů není souvislost.

3H₀: Mezi úrovní hodnosti a vyslovením souhlasu s ukládáním alternativních trestů je souvislost.

3H_A: Mezi úrovní hodnosti a vyslovením souhlasu s ukládáním alternativních trestů není souvislost.

5.5 Metodologie výzkumu

Jelikož jsem chtěla svým výzkumem zjistit názory a postoje velké skupiny respondentů, zvolila jsem kvantitativní výzkum metodou dotazníkového šetření.

Pro zjednodušení vyhodnocování a systematizaci výsledků výzkumu jsem rozdělila jednotlivé položky dotazníku do čtyř základních oblastí: úvodní otázky (zaměřené na místo zařazení, úroveň dosaženého vzdělání, počtu let ve službě a hodnosti), otázky obecně se týkající alternativních trestů, otázky týkající se vybraných jednotlivých alternativních trestů (konkrétně OPP, domácího vězení a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce) a otázky zaměřující se na názory a postoje policistů k alternativním trestům.

Dotazník obsahoval především položky, které specifikuje Chráska (2007, s. 166 – 167) jako, uzavřené (jak dichotomické, tak polytomické výběrové a stupnicové), ale zařadila jsem i otázku otevřenou.

K vyplňování docházelo na služebnách Policie ČR na vybraných obvodních odděleních prostřednictvím jednoho vybraného policisty, jenž vyplňování koordinoval a převzal záštitu.

5.6 Výzkumný soubor

Pro realizaci výzkumu bylo záměrným výběrem osloveno celkem 140 příslušníků Policie ČR spadající pod působnost Krajského ředitelství policie Zlínského kraje - konkrétně 60 policistů z obvodního oddělení Zlín, 60 z obvodního oddělení Uherské Hradiště a 20 z obvodního oddělení Valašské Klobouky. Toto množství odráží cca předpokládaný počet policistů v jednotlivých obvodech.

Z obvodního oddělení Zlín jich bylo nakonec vyplněno 38 (návratnost 63 %), z obvodního oddělení Uherské Hradiště 50 (návratnost 83 %) a 15 (návratnost 75 %) z obvodního oddělení Valašské Klobouky. Celkem se tedy výzkumu zúčastnilo 103 respondentů, což odpovídá celkové 74 % návratnosti.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Dotazník tedy obsahoval otázky:

6.1 Úvodní otázky

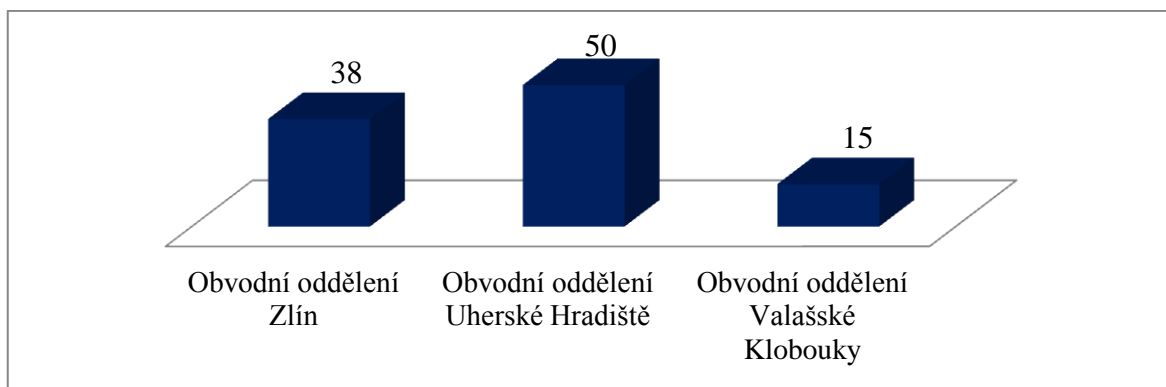
Na úvodní otázky týkající se zařazení policistů, dosaženého vzdělání, počtu let ve službě a hodností odpověděli všichni policisté (100%).

Otázka č. 1: Vaše zařazení jako příslušník Policie ČR:

Tab. 2: Vaše zařazení jako příslušník Policie ČR:

	absolutní četnost
Obvodní oddělení Zlín	38
Obvodní oddělení Uherské Hradiště	50
Obvodní oddělení Valašské Klobouky	15
CELKEM	103

Graf 1: Zařazení policistů

Dotazník vyplnilo 38 policistů z obvodního oddělení Zlín, 50 z obvodního oddělení Uherské Hradiště a 15 policistů zařazených k obvodnímu oddělení Valašské Klobouky.

Otázka č. 2: Úroveň Vašeho dosaženého vzdělání:

Tab. 3: Úroveň Vašeho dosaženého vzdělání:

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
Praktické s maturitou	4	4
Střední s maturitou	71	69
Vyšší odborné	10	10

Vysokoškolské - bakalářský studijní program	11	11
Vysokoškolské - magisterský studijní program	7	7
Vysokoškolské - doktorský studijní program	0	0
CELKEM	103	

Výzkumu se účastnili policisté především se středním vzděláním s maturitou (69 %), ale také policisté s vyšší odborným (10 %) i vysokoškolských vzděláním s tituly Bc. a Mgr. (11 % a 7%).

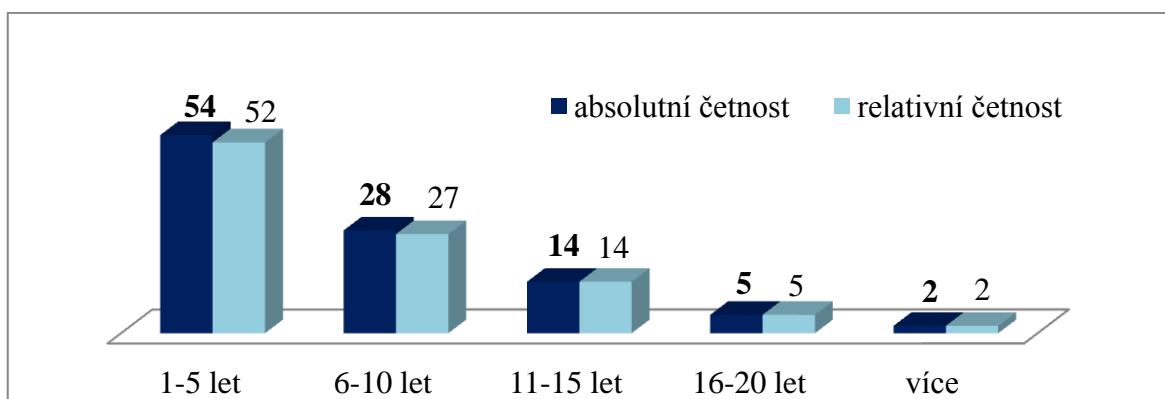
Komentář: do služebního poměru lze přijmout osobu s minimálně středním vzděláním s maturitní zkouškou, ovšem ve výjimečných případech lze přijmout i osobu s nižším stupněm vzdělání za podmínky, že maturitní zkoušku do stanovené doby dodatečně splní.

Otázka č. 3: Váš počet let ve službě:

Tab. 4: Váš počet let ve službě:

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
1-5 let	54	52
6-10 let	28	27
11-15 let	14	14
16-20 let	5	5
více	2	2
CELKEM	103	

Graf 2: Počet let ve službě

Více jak polovina respondentů (52 %) uvádí počet 1-5 let, který slouží u Policie ČR. Ostatní rozmezí let ve službě u policistů sestupně klesá.

Komentář: Uvedená čísla odpovídají vlnám náborových akcí, kdy se dokonce před rokem 2009 a vyhlášením „STOP STAVU“ dokonce snižovaly přijímací limity. Malý počet policistů s delší policejní praxí způsobilo snižování mezd a zvyšování počtu odsloužených let, za které lze pobírat výsluhovou rentu.

Otázka č. 4: Vaše hodnost:

Tab. 5: Vaše hodnost:

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
praporčická	92	90
důstojnická	11	11
CELKEM	103	

Samozřejmě počet policistů, kteří slouží u Policie ČR 1-5 nebo 6-10 let (52 % a 27 %), je přímo úměrný hodnostem, jež jsou policistům přiřazeny – s praporčickými hodnostmi disponuje 92 % respondentů.

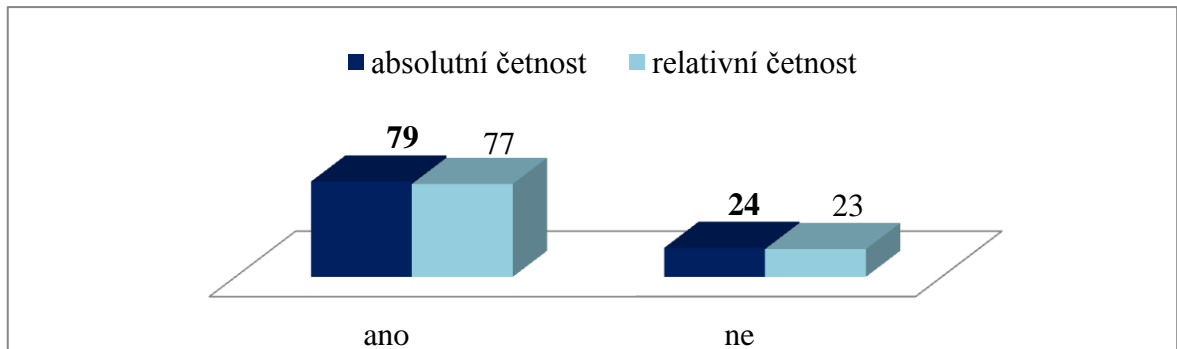
Komentář: K praporčickým hodnostem se řadí hodnostní označení rotný, strážmistr (ty se však v běžné praxi obvykle neužívají), nadstrážmistr, podpraporčík, praporčík, nadpraporčík; k důstojnickým pak podporučík, poručík, nadporučík, kapitán, major, podplukovník, plukovník. Také existují vzácné generální hodnosti: brigádní generál, generálmajor, generálporučík.

6.2 Otázky obecně se týkající alternativních trestů

Otázka č. 5: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?

Tab. 6: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	79	77
ne	24	23
CELKEM	103	

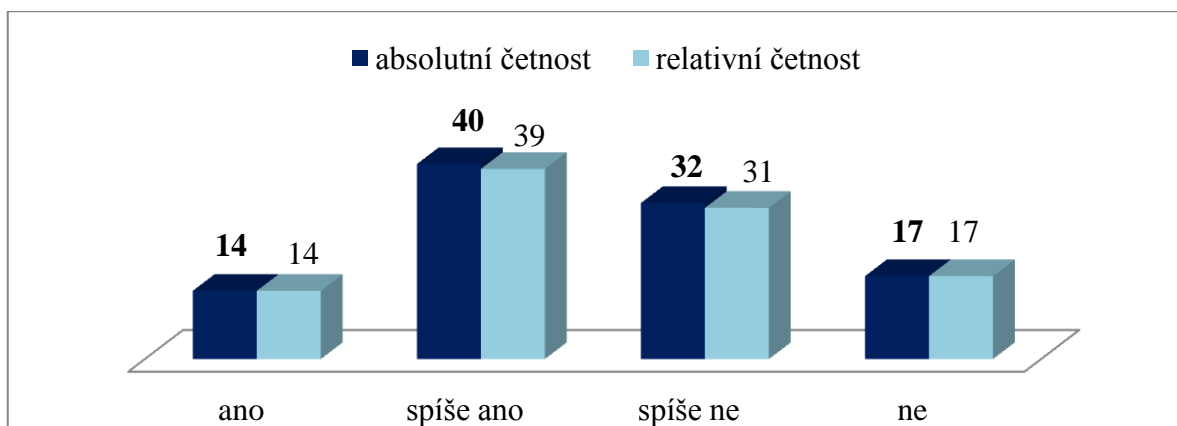
Graf 3: Vyjádření souhlasu s ukládáním alternativních trestů

S ukládáním alternativních trestů souhlasí 77 % respondentů, 23 % zastává opačný názor.

Otázka č. 6: Je podle Vás ukládání alternativních trestů dostačujícím způsobem potrestání pachatele?

Tab. 7: Je podle Vás ukládání alternativních trestů dostačujícím způsobem potrestání pachatele?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	14	14
spíše ano	40	39
spíše ne	32	31
ne	17	17
CELKEM	103	

Graf 4: Alternativní tresty jako dostačující forma potrestání pachatele

Na rozdíl od předešlé otázky na tuto otázku se vzájemný poměr vyrovnal (14 % + 40 % = 31 % + 17 %). Alternativní tresty jako zcela dostačující formu potrestání vnímá jen 14 %.

Otázka č. 7: Jaký postih byste dal/a pachateli odsouzenému k alternativnímu trestu za neplnění úkolů a povinností zadaných soudem?

Tab. 8: Jaký postih byste dal/a pachateli odsouzenému k alternativnímu trestu za neplnění úkolů a povinností zadaných soudem?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
VTOS	47	70
VTOS se zvýšeným výměrem	1	1
VTOS na "samotce"	1	1
OPP a jiné práce ("nucené")	8	12
finanční potrestání příp. uhrazení výdajů	3	4
zvýšit trest	3	4
domácí vězení	2	3
trest smrti	1	1
20 ran bičem na pranýři	1	1
CELKEM	67	

Uvedená otázka byla položena otevřenou formou, tudíž se omezil počet dotazníků vhodných k vyhodnocení na 67. Žádná odpověď nebyla uvedena v 29 případech, 7 dotazníků muselo být vyřazeno z důvodu nesmyslných odpovědí či odpovědí, které se přímo netýkaly dané otázky.

Přesto se 70 % dotazovaných shodlo na VTOS, ačkoli se objevily i originální odpovědi.

Komentář: VTOS (= výkon trestu odnětí svobody)

Otázka č. 8: Má, podle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest:

Tab. 9: Má, podle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest:

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Domácí vězení	29	31	25	16
Obecně prospěšné práce	24	46	21	10
Propadnutí majetku	34	36	27	4
Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	33	36	21	11
Peněžitý trest	36	32	23	10
Zákaz činnosti	32	31	27	11

Zákaz pobytu	28	22	33	18
Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	28	28	27	18
CELKEM	244	262	204	98

Z údajů uvedených v tabulce lze vyvodit, že stále je pro policisty kromě zákazu pobytu efektivnější trest odnětí svobody než alternativní tresty.

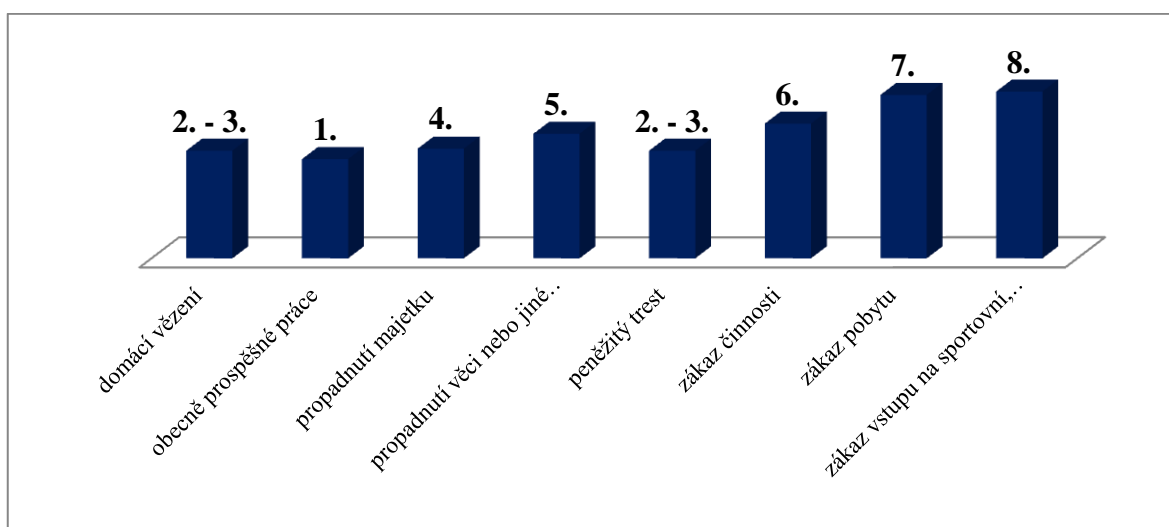
Otázka č. 9: Seřad'te podle Vašeho názoru jednotlivé alternativní tresty dle efektivnosti

(1 = nejvíce efektivní, 8 = nejméně efektivní):

Tab. 10: Seřad'te podle Vašeho názoru jednotlivé alternativní tresty dle efektivnosti:

	pořadí
domácí vězení	2. - 3.
obecně prospěšné práce	1.
propadnutí majetku	4.
propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	5.
peněžitý trest	2. - 3.
zákaz činnosti	6.
zákaz pobytu	7.
zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	8.

Graf 5: Pořadí alternativních trestů dle efektivnosti

Z vyhodnocení otázky č. 9 muselo být vyřazeno 19 dotazníků, protože policisté namísto seřazování, čísla k jednotlivým alternativním trestům přiřazovali. Jako nejvíce efektivní

policisté považují obecně prospěšné práce, na druhé až třetí místo staví trest domácího vězení a peněžitý trest. Za nejméně efektivní považují zákaz pobytu a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

6.3 Otázky týkající se vybraných jednotlivých alternativních trestů

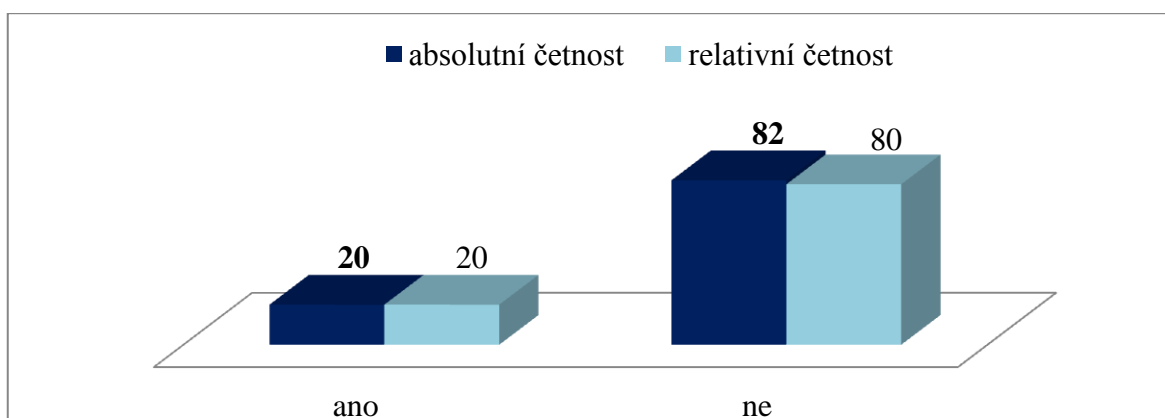
Na tuto skupinu otázek odpovědělo 102 respondentů.

Otázka č. 10: Novela zákona č. 40/2009 Sb., snížila maximální výměru trestu obecně prospěšných prací ze 400 na 300 hod. Souhlasíte s tímto rozhodnutím?

Tab. 11: Novela zákona č. 40/2009 Sb., snížila maximální výměru trestu obecně prospěšných prací ze 400 na 300 hod. Souhlasíte s tímto rozhodnutím?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	20	20
ne	82	80
CELKEM	102	

Graf 6: Názor na snížení max. výměry pro trest obecně prospěšných prací

Se snížením výměry počtu hodin obecně prospěšných prací souhlasilo pouze 20 % policistů, 80 % nesouhlasí.

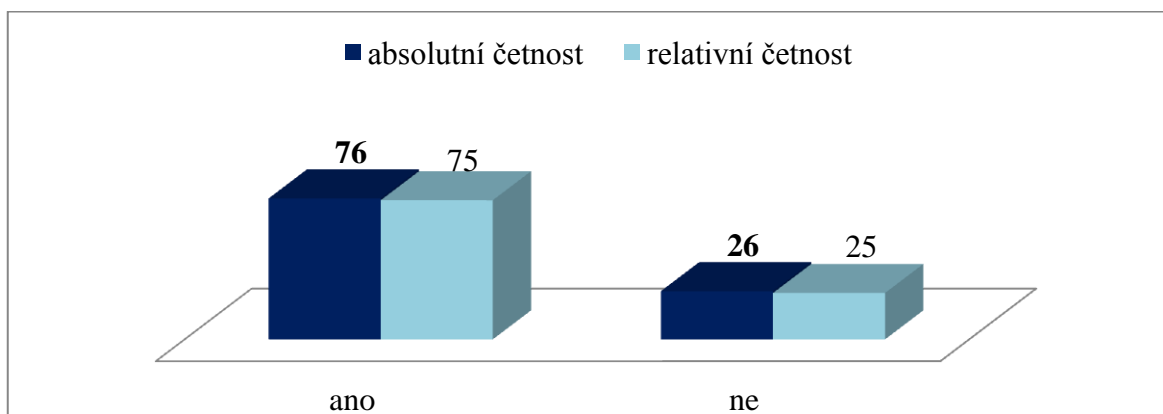
Komentář: Oproti zemím Západní Evropy, kde se max. výměra pohybuje okolo 240 hod., je české trestní právo stále přísnějším.

Otázka č. 11: Má být, podle Vašeho názoru, odsouzený pachatel k alternativnímu trestu, např. při výkonu obecně prospěšných prací, viditelně označen?

Tab. 12: Má být, podle Vašeho názoru, odsouzený pachatel k alternativnímu trestu, např. při výkonu obecně prospěšných prací, viditelně označen?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	76	75
ne	26	25
CELKEM	102	

Graf 7: Označení pachatele vykonávajícího alternativní trest

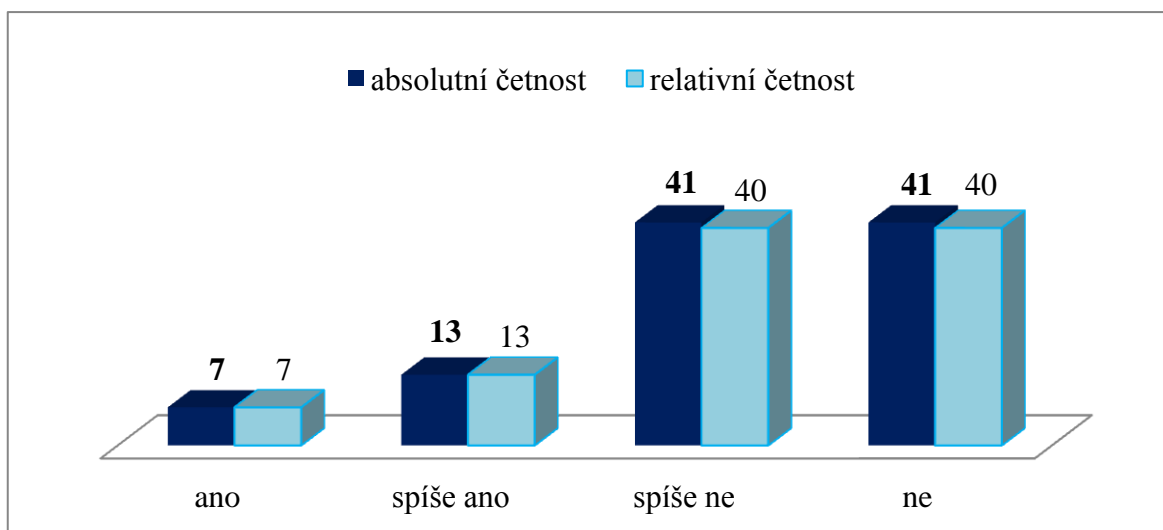

75 % odpovědí uvádí, že by odsouzený pachatel při výkonu alternativního trestu měl být viditelně označen.

Otázka č. 12: Je, podle Vašeho názoru, dostačující kontrola odsouzených k alternativnímu trestu domácí vězení probačními úředníky?

Tab. 13: Je, podle Vašeho názoru, dostačující kontrola odsouzených k alternativnímu trestu domácí vězení probačními úředníky?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	7	7
spíše ano	13	13
spíše ne	41	40
ne	41	40
CELKEM	102	

Graf 8: Názor na kontrolu odsouzených k domácímu vězení probačními úředníky

Ne zcela překvapujícím je poměr mezi spíše negativním (40 %) a negativním (40 %) hodnocením kontroly odsouzených k domácímu vězení probačními úředníky ke kladným postojům.

Otázka č. 13: Do jaké míry mají, podle Vašeho názoru, následující povinnosti odsouzeného k výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce vliv na nápravu této osoby:

Tab. 14: Do jaké míry mají, podle Vašeho názoru, následující povinnosti odsouzeného k výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce vliv na nápravu této osoby:

	Maximální vliv	Omezený vliv	Minimální vliv
Spolupráce s probačním úředníkem způsobem, který mu stanoví, zejm. postupovat podle stanoveného probačního plánu	7	62	32
Výkon stanovených programů sociálního výcviku a převýchovy	15	54	32
Programy psychologického poradenství	10	51	40

Dostavovat se podle pokynů probačního úředníka v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce k určenému útvaru Policie ČR	47	41	13
CELKEM	79	208	117

Nejvyšším počtem maximálního působení na nápravu odsouzeného označilo 47 policistů povinnost dostavovat se na určený útvar Policie ČR, naproti tomu nejvyšší počet minimálního působení získala povinnost odsouzeného projít programy psychologického poradenství (40 označení). Celkově však všechny povinnosti mají z pohledu příslušníků Policie ČR jen omezený vliv na nápravu osoby.

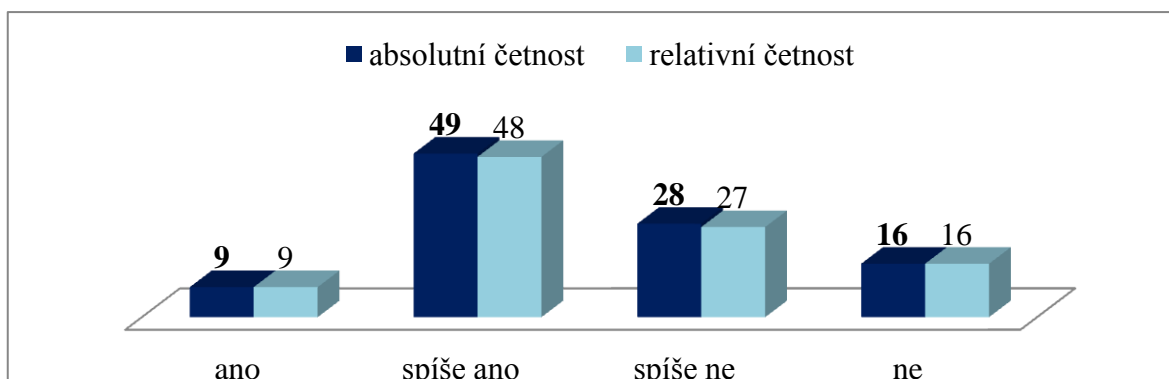
6.4 Otázky zaměřující se na názory a postoje policistů k alternativním trestům

Vyplněno 99 % dotazníků.

Otázka č. 14: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů vhodným řešením přeplněných věznic?

Tab. 15: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů vhodným řešením přeplněných věznic?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	9	9
spíše ano	49	48
spíše ne	28	27
ne	16	16
CELKEM	102	

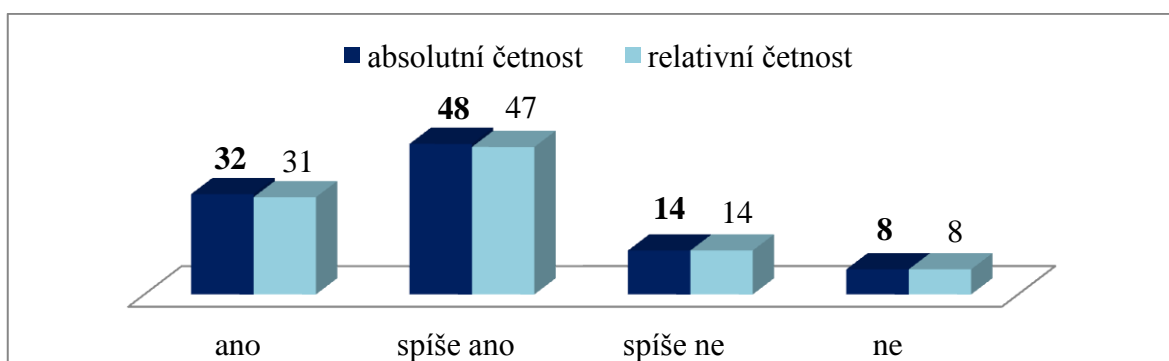
Graf 9: Alternativní tresty jako vhodné řešení přeplněných věznic

Příslušníci Policie ČR ve větší míře zastávají názor, že ukládání alternativních trestů je vhodným řešením přeplněných věznic (9 % + 48 %).

Otázka č. 15: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladnější než výkon trestu odnětí svobody?

Tab. 16: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladnější než výkon trestu odnětí svobody?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	32	31
spíše ano	48	47
spíše ne	14	14
ne	8	8
CELKEM	102	

Graf 10: Finanční nákladnost alternativních trestů a trestu odnětí svobody

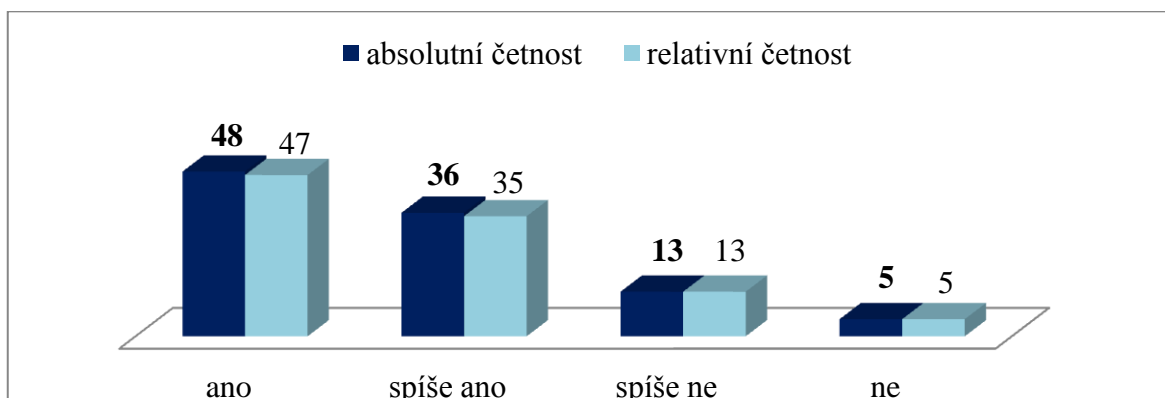
Zde je patrné, že respondenti se kladně klání ke kladnému názoru (31 % + 47 %) na méně finanční nákladnost alternativních trestů.

Otázka č. 16: Hraje, podle Vašeho názoru, důležitou roli při ukládání alternativních trestů finanční aspekt?

Tab. 17: Hraje, podle Vašeho názoru, důležitou roli při ukládání alternativních trestů finanční aspekt?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	48	47
spíše ano	36	35
spíše ne	13	13
ne	5	5
CELKEM	102	

Graf 11: Důležitost role finančního aspektu

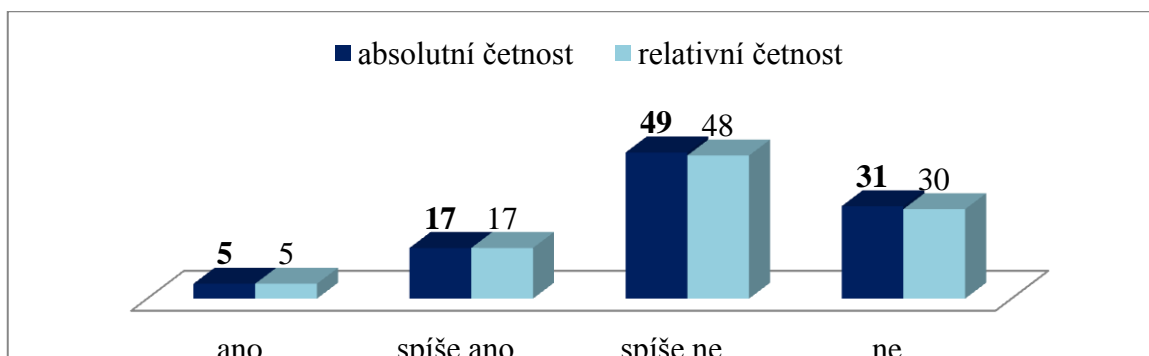
V drtivé většině (47 % + 35 %) policisté souhlasí s názorem, že finanční aspekt při ukládání alternativních trestů hraje důležitou roli.

Otázka č. 17: Může, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů pachateli snížit riziko jeho recidivy páčání trestných činů?

Tab. 18: Může, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů pachateli snížit riziko jeho recidivy páčání trestných činů?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	5	5
spíše ano	17	17
spíše ne	49	48
ne	31	30
CELKEM	102	

Graf 12: Alternativní tresty jako prostředek snížení rizika recidivy páchaní trestných činů

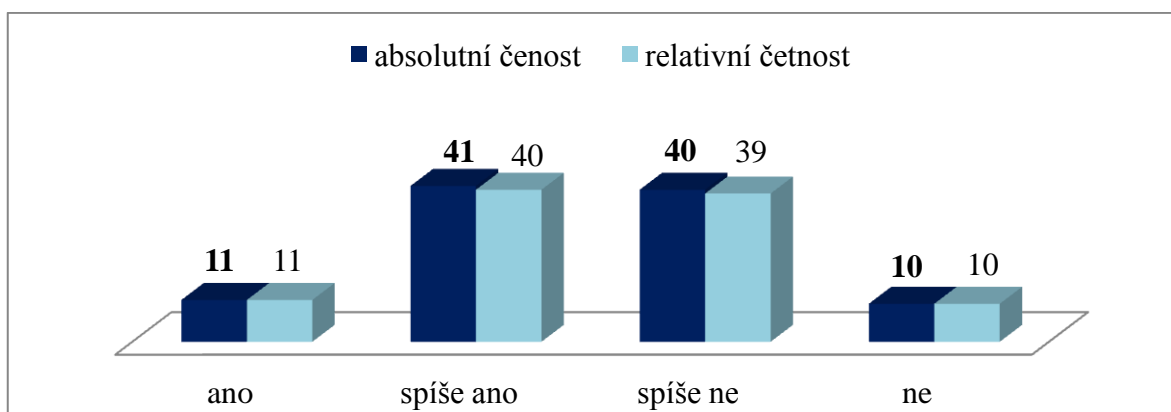
Od názorů odborníků se liší postoj policistů, kteří v 78 % spíše či úplně nevnímají alternativní tresty jako prostředek zvyšování prevence recidivy páchaní trestných činů.

Otázka č. 18: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů pozitivem pro společnost z hlediska individuálního přístupu k pachatelům trestných činů?

Tab. 19: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů pozitivem pro společnost z hlediska individuálního přístupu k pachatelům trestných činů?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	11	11
spíše ano	41	40
spíše ne	40	39
ne	10	10
CELKEM	102	

Graf 13: Alternativní tresty jako pozitivum pro společnost z hlediska individuálního přístupu k pachatelům trestných činů

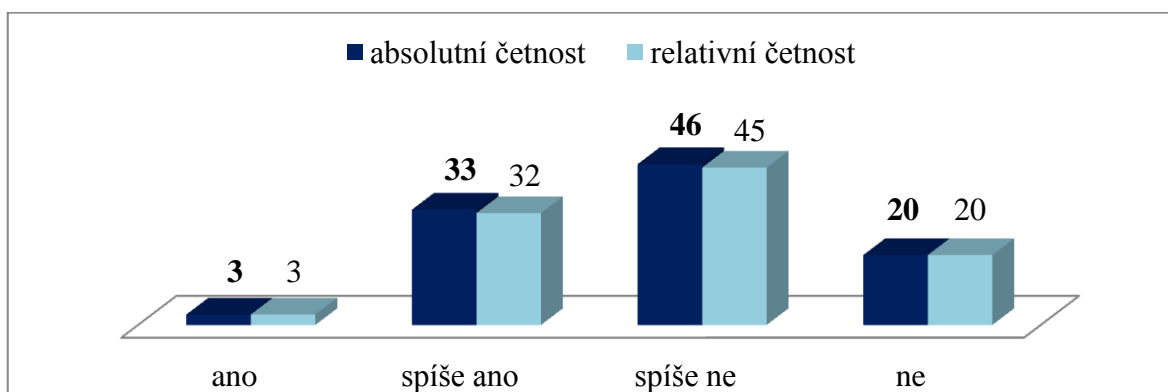
Vyrovnaný součet kladných a záporných odpovědí (51 % : 49 %) se objevuje u názoru, zda jsou alternativní tresty pozitivem pro společnost z hlediska individuálního přístupu k pachatelům trestných činů.

Otázka č. 19: Představují pro Vás alternativní tresty významnou součást trestního práva z hlediska efektivnosti nápravy pachatele trestného činu?

Tab. 20: Představují pro Vás alternativní tresty významnou součást trestního práva z hlediska efektivnosti nápravy pachatele trestného činu?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
ano	3	3
spíše ano	33	32
spíše ne	46	45
ne	20	20
CELKEM	102	

Graf 14: Význam alternativních trestů pro trestní právo z hlediska efektivnosti nápravy pachatele trestného činu

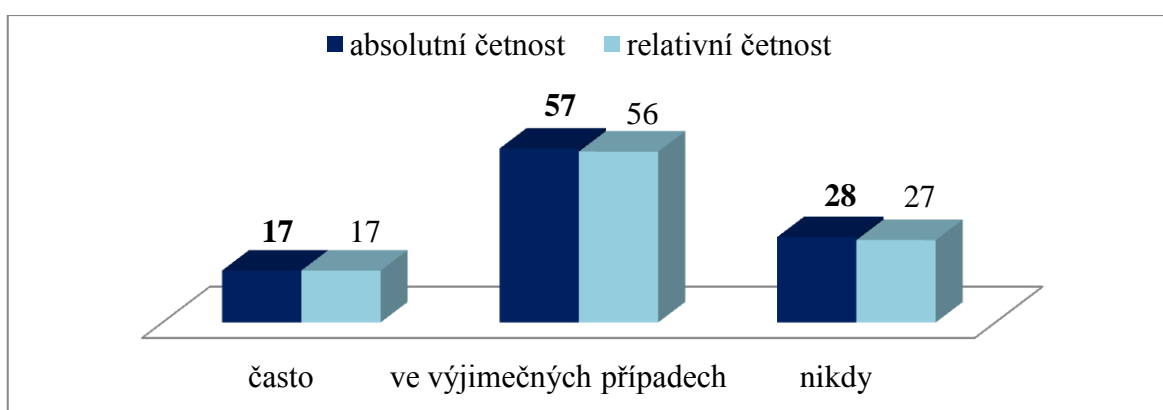

Jako významnou součást trestního práva alternativní tresty z hlediska efektivnosti nápravy pachatele vnímají pouhé 3%, spíše ne 45 % a ne 20 %.

Otázka č. 20: Jak často se ve své policejní praxi setkáváte s osobami odsouzenými k alternativním trestům?

Tab. 21: Jak často se ve své policejní praxi setkáváte s osobami odsouzenými k alternativním trestům?

	absolutní četnost	relativní četnost (%)
často	17	17
ve výjimečných případech	57	56
nikdy	28	27
CELKEM	102	

Graf 15: Styk s osobami odsouzenými k alternativním trestům v policejní praxi

Poslední otázka odpovídá, jak často se příslušníci Policie ČR dostávají do kontaktu s osobami, kterým byly alternativní tresty uloženy. Protože se policisté přímo účastní pouze na výkonu jednoho typu sankcí, není proto divu, že se s těmito osobami setkávají jen ve výjimečných případech.

6.5 Vyhodnocení výzkumných otázek

Souhlasí příslušníci Policie ČR s ukládáním alternativních trestů? (otázka v dotazníku č. 5)

Tuto otázku jsem v dotazníku záměrně formulovala jasně a výstižně, protože se víceméně právě od ní odráží hypotézy. Čísla hovoří o kladném přístupu k ukládání alternativních trestů, 79 (77 %) respondentů s ukládáním souhlasí a 24 (23 %) nikoli.

Vnímají příslušníci Policie ČR alternativní tresty jako dostačující způsob potrestání pachatele? (otázka v dotazníku č. 6)

Výsledky vnímání alternativních trestů coby dostačujícího způsobu potrestání pachatele se od předešlé otázky vyrovnaly. Ačkoli 77 % policistů souhlasí s ukládáním, stále alternativ-

ní tresty nevnímají jako dostačující sankci pro odsouzeného celkem 49 policistů. Ovšem obrat, který vyplývá z 53 % kladně odpovídajících, lze předpokládat postupem času.

Hraje roli na přikládání významu alternativních trestů faktory jako např. úroveň vzdělání, počet let ve službě nebo dosažená hodnota příslušníků Policie ČR?

Tato otázka se stala předmětem zkoumání mým hypotéz. Dle propočtů úroveň vzdělání, počet let ve službě i hodnota určitou roli na přikládání významu, respektive na vyjádření souhlasu s ukládáním alternativních trestů, mají.

Má podle příslušníků Policie ČR odsouzení pachatele za přečin k alternativnímu trestu domácí vězení (obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce) větší efekt než trest odnětí svobody? (otázka v dotazníku č. 8)

Kromě trestu zákazu pobytu, nebyl žádný jiný alternativní trest označen za efektivnější vůči trestu odnětí svobody. Počet kladných a takřka kladných odpovědí téměř ve všech otázkách převyšoval o polovinu, jen u trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce byl poměr skoro vyrovnaný (56 : 45).

Jakému druhu alternativních trestů přikládají příslušníci Policie ČR největší význam? (otázka v dotazníku č. 9)

Z výzkumu vyplývá, že policisté přikládají největší význam obecně prospěšným pracím, poté domácímu vězení souběžně s peněžitým trestem. Jako nejméně významný považují trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, což mne velmi překvapilo, zvláště protože výsledky předcházející výzkumné otázky hovořily jinak.

Má novela zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, týkající se alternativních trestů pozitivní vnímání? (otázky v dotazníku č. 10, 12, 13)

Změnám, které s sebou přinesla novela trestního zákona, se od více jak tří čtvrtin policistů, nedostalo pozitivního hodnocení.

Jsou alternativní tresty efektivním řešením problémů týkajících se vězeňství konkrétně přeplněných věznic? (otázka v dotazníku č. 14)

Výsledky přináší ne zcela překvapivé zjištění, velká většina (48 % + 9 %) dotazovaných alternativní tresty označují jako možné řešení přeplněných věznic.

Jsou alternativní tresty efektivním řešením problémů týkajících se postpeniterciární péče konkrétně prevence recidivy trestných činů? (otázky v dotazníku č. 17, 19)

Podle respondentů alternativní tresty nejsou efektivním nástrojem prevence opětovného páchání trestné činnosti.

6.6 Vyhodnocení hypotéz

K vyhodnocení hypotéz jsem dospěla pomocí testů nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku.

Hypotéza č. 1

Vypočítaná hodnota χ^2 , která je „ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou“ (Chráška, 2007, s. 78), se rovná 9,824. Stupeň volnosti f je vypočítán jako 5, takže při hladině významnosti 0,05 je kritická hodnota testového kritéria rovna 11,070. Z hodnot tedy vyplývá, že nulovou hypotézu není možno odmítnout.

Hypotéza č. 2 a 3

Hypotézy č. 2 a 3 byly počítány obdobně jako první, s výjimkou hladiny významnosti u třetí, jelikož se jednalo o čtyřpolní tabulku. Pro vyhodnocení platí následující údaje shrnuté v této tabulce:

Tab. 22: Údaje vztahující se k vyhodnocení hypotéz

	2. hypotéza	3. hypotéza
Vypočítaná hodnota χ^2	6,675	4,681
Stupeň volnosti f	4	1
Hladina významnosti	0,05	0,01
Kritická hodnota testového kritéria	9,488	6,635

Je tedy jasné, že ani v těchto případech není možné nulovou hypotézu odmítnout.

Obecně lze tedy, na základě ověření hypotéz, říci, že mezi úrovní dosaženého vzdělání, počtu let ve službě, hodnostmi a souhlasem s ukládáním alternativních trestů je možná souvislost.

ZÁVĚR

K tématice alternativních trestů a jejich uplatňování v praxi se vyjadřuje méně autorů, než jsem předpokládala. V mnohém se samotní autoři opakují a na základních principech se shodují. Přesto jsem díky nim prohloubila své znalosti a zvýšila úroveň své informovanosti.

Cílem teoretické části bylo přiblížit vymezení alternativních trestů a jejich druhů, pojem probace a v neposlední řadě informace týkající se příslušníků Policie České republiky.

Praktická část se zaměřila na alternativní tresty z pohledu policistů. Realizovaným výzkumem bylo zjištěno, že jsou policisté stále ještě k ukládání alternativ k trestu odnětí svobody skeptičtí a nepovažují je za plnohodnotnou součást trestních sankcí, nýbrž jako možné řešení palčivých otázek českého vězeňství.

To, podle mého názoru, odráží i postavení, jež alternativní tresty zaujímají ve společnosti. Proto, aby byly alternativy doceněny je potřeba intenzivního úsilí na zdokonalování především z legislativního hlediska a také na výkonu kontroly odsouzených. V naší stále ještě represivně naladěné společnosti, je pilířem, který umožní obrat v pohledu, ujištění, že osoby odsouzené k alternativním trestům jsou určitým způsobem opravdu „potrestány“. Jestliže se tak stane, pak věřím, že alternativní tresty budou uplatňovány ve stejné míře jako trest odnětí svobody a alternativám se dostane patřičné důvěry.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČERNÍKOVÁ, Vratislava et al. *Sociální ochrana. Terciální prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.
- [2] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [3] MIKULKOVÁ, Lenka. *Trest obecně prospěšných prací z pohledu zaměstnanců Středisek probační a mediační služby ve Zlínském kraji*. Zlín, 2009. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí diplomové práce Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
- [4] OSMANČÍK, Otakar et al. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 80-86008-26-6.
- [5] PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek a Miroslav KRUTINA. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. Informativní brožura pro obce, nevládní organizace a účastníky trestního řízení*. Praha: Český helsinský výbor, 2003. ISBN 80-86436-14-4.
- [6] SOTOLÁŘ, František, PÚRY, František a Pavel ŠÁMAL. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-350-7.
- [7] ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-68-4.
- [8] ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ (eds.). *Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.
- [9] ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.
- [10] ZVEKIC, Ugljesa a Robert HARRIS. *Probace – poznatky ze zahraničí. Prosazování probace na mezinárodní úrovni*. Přeložila Jana Válková. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. ISBN 80-7338-005-6.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [11] BÁRTÍKOVÁ, Jana. *Rok 2011 z pohledu zlínského krajského ředitelství* [online]. ©2010 [cit. 2012-2-26]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/rok-2011-z-pohledu-zlinskeho-krajskeho-reditelstvi.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.
- [12] *Poslání a cíle Probační a mediační služby České republiky* [online]. ©2002 – 2012 [cit. 2012-2-16]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/o-pmscr/>
- [13] STRAŠÍKOVÁ, Lucie. *Přeplněné věznice, bývalí vězni chtějí odškodnění* [online]. ŠTICHOVÁ, Kamila a Tereza KRUČINSKÁ. ©23. 10. 2011 [cit. 2012-4-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/140523-preplnene-veznice-byvali-vezni-chteji-odskodneni/>

ZÁKONY

- [14] ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961, trestní řád. In: *ÚZ. Trestní předpisy*, č. 825. ISBN 978-80-7208-843-0. Dostupný také z: <http://zakony-online.cz/?s16&q16=all>.
- [15] ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008, o Policii České republiky. In: *Sbírka zákonů české republiky*. 2008, částka 91, s. 4086-4156, ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <http://zakony-online.cz/?s32&q32=>
- [16] ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 14. července 2000, o probační a mediační službě. In: *ÚZ. Trestní předpisy*, č. 825. ISBN 978-80-7208-843-0. Dostupný také z: <https://www.pmscr.cz/zakladni-dokumenty/zakon-o-probacni-a-mediacni-sluzbe/>
- [17] ČESKO. Zákon č. 361 ze dne 23. září 2003, o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 121, s. 5850-5928. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb121-03.pdf>
- [18] ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In: *ÚZ. Trestní předpisy*, č. 825. ISBN 978-80-7208-843-0. Dostupný také z: <http://zakony-online.cz/?s10&q10=all>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OPP Obecně prospěšné práce.

VTOS Výkon trestu odnětí svobody.

PMS Probační a mediační služba.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Jednotlivé stupně služebních hodností a charakteristických požadavků pro jednotlivé tarifní třídy

Tab. 2: Vaše zařazení jako příslušník Policie ČR:

Tab. 3: Úroveň Vašeho dosaženého vzdělání:

Tab. 4: Váš počet let ve službě:

Tab. 5: Vaše hodnost:

Tab. 6: Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?

Tab. 7: Je podle Vás ukládání alternativních trestů dostačujícím způsobem potrestání pachatele?

Tab. 8: Jaký postih byste dal/a pachateli odsouzenému k alternativnímu trestu za neplnění úkolů a povinností zadaných soudem?

Tab. 9: Má, podle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest:

Tab. 10: Seřad'te podle Vašeho názoru jednotlivé alternativní tresty dle efektivnosti:

Tab. 11: Novela zákona č. 40/2009 Sb., snížila maximální výměru trestu obecně prospěšných prací ze 400 na 300 hod. Souhlasíte s tímto rozhodnutím?

Tab. 12: Má být, podle Vašeho názoru, odsouzený pachatel k alternativnímu trestu, např. při výkonu obecně prospěšných prací, viditelně označen?

Tab. 13: Je, podle Vašeho názoru, dostačující kontrola odsouzených k alternativnímu trestu domácí vězení probačními úředníky?

Tab. 14: Do jaké míry mají, podle Vašeho názoru, následující povinnosti odsouzeného k výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce vliv na nápravu této osoby:

Tab. 15: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů vhodným řešením přeplněných věznic?

Tab. 16: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladnější než výkon trestu odnětí svobody?

Tab. 17: Hraje, podle Vašeho názoru, důležitou roli při ukládání alternativních trestů finanční aspekt?

Tab. 18: Může, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů pachateli snížit riziko jeho recidivy páchaní trestných činů?

Tab. 19: Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů pozitivem pro společnost z hlediska individuálního přístupu k pachatelům trestných činů?

Tab. 20: Představují pro Vás alternativní tresty významnou součást trestního práva z hlediska efektivnosti nápravy pachatele trestného činu?

Tab. 21: Jak často se ve své policejní praxi setkáváte s osobami odsouzenými k alternativním trestům?

Tab. 22: Údaje vztahující se k vyhodnocení hypotéz

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Zařazení policistů

Graf 2: Počet let ve službě

Graf 3: Vyjádření souhlasu s ukládáním alternativních trestů

Graf 4: Alternativní tresty jako dostačující forma potrestání pachatele

Graf 5: Pořadí alternativních trestů dle efektivity

Graf 6: Názor na snížení max. výměry pro trest obecně prospěšné práce

Graf 7: Označení pachatele vykonávajícího alternativní trest

Graf 8: Názor na kontrolu odsouzených k domácímu vězení probačními úředníky

Graf 9: Alternativní tresty jako vhodné řešení přeplněných věznic

Graf 10: Finanční nákladnost alternativních trestů a trestu odnětí svobody

Graf 11: Důležitost role finančního aspektu

Graf 12: Alternativní tresty jako prostředek snížení rizika recidivy páchaní trestných činů

Graf 13: Alternativní tresty jako pozitivum pro společnost z hlediska individuálního přístupu k pachatelům trestných činů

Graf 14: Význam alternativních trestů pro trestní právo z hlediska efektivity nápravy pachatele trestného činu

Graf 15: Styk s osobami odsouzenými k alternativním trestům v policejní praxi

SEZNAM PŘÍLOH

- PI: Slovník výkladových pojmů
- PII: Stavby vězněných osob ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby ČR k 31. 12. 2010
- PIII: Poznatky ze zahraničí
- PIV: Vývoj sankční politiky se zřetelem na ukládání alternativních sankcí a aplikaci odklonů v ČR v letech 1996-2002
- PV: Některé praktické vzory listin potřebných pro zajištění výkonu trestu OPP
- PVI: Dotazník

PŘÍLOHA P I: SLOVNÍK VÝKLADOVÝCH POJMŮ

Alternativa

(z lat. *alter* – jiný, druhý) – znamená jinou možnost, druhou volbu i možnost volby mezi dvěma a více eventualitami.

Bezúhonnost

(poctivost, čestnost) – za bezúhonného člověka považujeme v užším pojetí toho, kdo nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin, v širším pojetí je bezúhonným ten, kdo vede řádný život, plní zákonné povinnosti a nepáchá přestupky. Bezúhonnost lze ověřit v rejstříku trestů.

Cizí státní příslušník

(cizinec) – osoba, která nemá českou státní příslušnost.

Integrace

(začlenění, zapojení) - proces spojování ve vyšší celek, začlenění jedince, jenž je z jakéhokoli důvodu z majoritní společnosti vyloučen. Příklady integrací:

- Sociální
- Národnostní
- Rasová
- Politická
- Ekonomická.

Participace

(z lat. *partem capere* – mít podíl) – sdílení něčeho, účast, podílení se.

Peniterciární

Specifická péče o odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích.

Poškozená osoba

Osoba, které jednáním druhé osoby či osob vznikla vážná újma.

Prizonizace

Situace, kdy se propuštěný pachatel nedokáže plnohodnotně integrovat v nekriminálním prostředí a právě z tohoto důvodu opět páchá další trestnou činnost.

Probace

Činnost PMS, při níž kontroluje výkon alternativních trestů při uložení povinností či omezení, provádí kontrolu chování podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody včetně pomoci těmto jedincům k plnohodnotné integraci do společnosti.

Recidiva

(z lat. *recidivus* – opakující se) – zpětnost, návrat, opakování. Z hlediska trestního práva se o recidivu jedná v případě, že osoba odsouzená za určitý druh trestného činu, se opakovaně této trestní aktivity dopouští. Recidivu lze rozlišit na:

- Obecnou
- Druhovou
- Speciální
- Zvlášť nebezpečnou.

Rekodifikace

Přijetí nové právní normy či změna právní úpravy.

Represe

(z lat. *repressi* – potlačit) – potrestání, společenský trest uložený právním způsobem.

Resocializace

Znovuzačlenění jedince, znovuuvedení do společnosti v situaci vzniku nového sociálního postavení či změny sociálního postavení

Restorativní justice

Oproti klasickému konceptu retribuční justice pohlíží restorativní na trestný čin jako na konflikt mezi jednotlivci se zdůrazněním práva obětí.

PŘÍLOHA P II: STAVY VĚZNĚNÝCH OSOB VE VAZEBNÍCH VĚZNICÍCH A VĚZNICÍCH VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR K 31. 12. 2010 (zdroj: Statistická ročenka 2010, vydalo Generální ředitelství Vězeňské služby ČR)

b) Stavy vězněných osob ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby ČR k 31.12. 2010

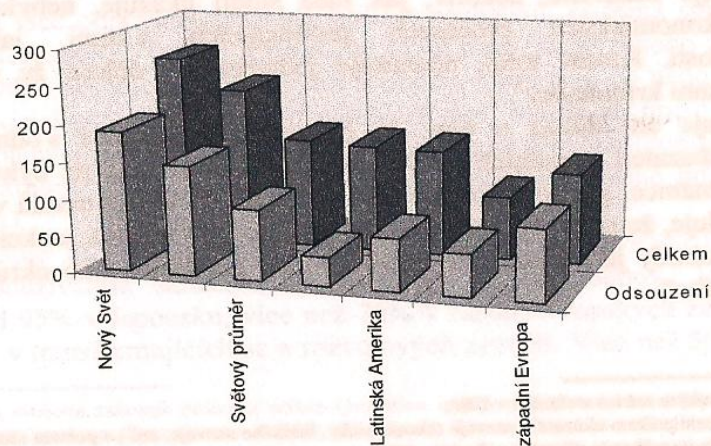
Věznice a Vazební věznice	OBVINĚNÍ							ODSOUZENÍ										Chovanci			Vězni celkem			
	Dospělí		Mladiství		Úhrnem obvinění		Celkem obvinění	Dohled		Dozor		Ostraha		Zvýšená ostraha		Mladiství		Úhrnem odsouzení		Celkem odsouzení		Úhrnem Chovanci		Celkem chovanci
	M	Ž	M	Ž	M	Ž		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			M	Ž	
Bělušice					0	0	0			25		677						702	0	702				702
Brno	230	21	7	1	237	22	259	2		168	6	47	1			2		219	7	226				485
Brno - nemocnice	11	1			11	1	12			8	1	26		4				38	1	39				51
Brno - det. ústav																						8	0	8
Břeclav	27				27	0	27	67		1		93						161	0	161				161
České Budějovice	112	8			112	8	120	6		126	1	8		2				142	1	143				143
Drahonice					0	0	0			288								288	0	288				288
Hefmanice					0	0	0			153		715						868	0	868				868
Horní Slávkov					0	0	0			2		885						887	0	887				887
Hradec Králové	193	8	3		196	8	204	136		41	2	49		1				227	2	229				229
Jičice					0	0	0			50		476						526	0	526				526
Karviná					0	0	0			67		15		81				163	0	163				163
Kuřim					0	0	0			169		427						596	0	596				596
Kynšperk nad Ohří					0	0	0			822								822	0	822				822
Liberec	124	8	1		125	8	133	1		168	3	71						240	3	243				243
Litoměřice	214	8	6		220	8	228	2		80	4	13	1		1			96	5	101				101
Mírov					0	0	0			6		46		347				399	0	399				399
Nové Sedlo					0	0	0	21		485								506	0	506				506
Odolov					0	0	0	65		296								361	0	361				361
Olomouc	119	8			119	8	127			90	1	9						99	1	100				100
Opava					0	0	0		22	178	181		77		21			178	301	479				479
Oráčov					0	0	0			32		595						627	0	627				627
Ostrava	282	30	13	1	295	31	326			160	22	37	1	2	1			200	23	223				223
Ostrov	64	2	2		66	2	68			1 097	5	7		1				1 105	5	1 110				1 110
Pardubice					0	0	0	1		529		207						737	0	737				737
Píseň	139	11	2		141	11	152	29		18	5	1 166	1	13		1		1 227	6	1 233				1 233
Praha - Pan.	313	18	4		317	18	335	45	1	282	16	263	6	3		2		595	23	618				618
Praha-Pan. nemoc.	3	1			3	1	4			6	1	19	1					25	2	27				27
Praha - Ruzyně	301	28	5		306	28	334		18	214	37	72	1					286	56	342				342
Příbram					0	0	0	28		50		925						1 003	0	1 003				1 003
Rapotice					0	0	0	105		211								316	0	316				316
Rýnovice					0	0	0			119		461						580	0	580				580
Stráž pod Ralskem					0	0	0			616		340						956	0	956				956
Světlá nad Sázavou					0	0	0		5	402		274				9		0	690	690				690
Teplice	90	10	4		94	10	104		1	42		6	2					48	3	51				51
Valdice					0	0	0			19		371		761				1 151	0	1 151				1 151
Vinařice					0	0	0			70		1 079						1 149	0	1 149				1 149
Všehrdy					0	0	0	100		350						135		585	0	585				585
Znojmo	10				10	0	10			148		64						212	0	212				212
Úhrnem	2 232	162	47	2	2 279	164	2 443	608	47	7 186	687	9 169	365	1 215	21	142	9 18 320	1 129	19 449	8	0	8	21 900	
Celkem	2 394		49		2 443		2 443	656		7 873		9 534		1 236		151	19 449		19 449	8			21 900	

PŘÍLOHA P III: POZNATKY ZE ZAHRANIČÍ

Tabulka č. 1: Míry uvěznění na 100 000 obyvatel v regionech světa, 1994

Region	Odsouzení	Celkem
Nový Svět	189,38	255,44
Transformující se země	148,23	214,13
Světový průměr	96,14	149,17
Afrika	39,31	144,79
Latinská Amerika	70,63	142,78
Asie	57,37	85,05
Západní Evropa	96,35	121,92

Graf č. 1: Míry uvěznění na 100 000 obyvatel v regionech světa, 1994

Tabulka č.2: Podíl dospělých osob odsouzených k sankcím nespojeným s odnětím svobody ve světě, 1994

Země	Kontrolovaná svoboda (%)	Výstraha (%)	Pokuta (%)	Obecně prospěšná práce (%)	Celkem odsouzených
Andora	42,94	0	31,56	0	659
Rakousko	18,96	0,54	70,61	0	66 136
Azerbajdžán	35,48	0,1	6,98	12,83	11 563
Bělorusko	11,02	46,12	9,15	0	47 317
Kanada	28,16	2,58	38,65	0	106 638
Kostarika	42,11	0	20,51	0	5 913
Kypr	2,87	28,82	32,32	0	628
Česká republika	66,25	0	11,15	0	50 651
Egypt	0	0,22	77,66	0	414 399
Estonsko	0	40,8	31,5	0	6 101
Finsko	0	15,66	72,9	1,89	76 474
Gruzie	7,77	19,12	7,49	11,63	8 283
Německo	13,92	0,84	78,31	0	445 051
Řecko	0	0	4,07	0	78 985
Izrael	52,02	0	26,78	1,94	66 721
Itálie	0	0	39,95	0	202 943
Japonsko	0,43	2,69	94,93	0	1,141,407
Kazachstán	0	51,06	8,84	0	81 293
Litva	51,43	0	4,11	0	13 710
Mexiko	0	0	6,58	0	116 489
Nizozemí	0	0,04	46,82	8,63	98 984
Portugalsko	0,17	29,88	24,58	0,43	29 277
Katar	0	0	34,55	0	3 048

Tabulka č.2: Pokračování

Země	Kontrolovaná svoboda (%)	Výstraha (%)	Pokuta (%)	Obecně prospěšná práce (%)	Celkem odsouzených
Korejská republika	54,4	1,26	18,01	0	121 460
Moldavská republika	0	0	16,82	0	13 524
Singapur	0	0	0	2,13	14 506
Slovinsko	0	73,67	11,75	0	6 289
Jižní Afrika	0,01	22,51	7,78	0	318 068
Turecko	0	16,67	45,07	0	751 147
Anglie a Wales	7,07	7,98	79,33	0	1,183,963
Zambie	5,67	9,44	12,5	0	16 520
Hong kong	5,84	12,75	31,19	2,19	24 216
Severní Irsko	8,8	35,26	28,26	6,02	7 671
Skotsko	8,13	11,35	48,51	7,01	51 129

Tabulka č.3: Osoby podrobující se probaci, 1990 - 1994

Země	Celkem 1990	Podíl (%)	Dospělí	Mladiství	Celkem 1994	Podíl (%)	Dospělí	Mladiství
Bělorusko	1 647	16,05	1 647	-	5 212	50,33	5 212	-
Belgie	3 517	35,29	3 517	-	4 824	47,86	4 824	-
Bulharsko	727	8,09	677	50	853	10,10	825	28
Kanada	66 097	248,63	66 097	-	78 639	268,87	78 639	-
Chile	916	6,95	916	-	1 226	8,76	1 226	-
Kostarika	2 756	98,25	2 756	-	2 490	81,08	2 490	-
Dánsko	2 142	41,67	-	-	1 687	32,41	-	-
Německo	41 880	52,77	-	-	20 797	25,55	11 384	9 413
Indonésie	2 722	1,51	2 273	449	1 449	0,75	1 172	277
Jamaika	665	27,12	324	331	1 038	41,59	594	444
Japonsko	78 772	63,76	4 793	73 779	58 869	47,17	5 054	53 815
Lotyšsko	813	30,44	813	-	-	-	-	-
Litva	633	17,01	633	0	356	9,57	356	0
Malta	7	1,98	4	3	50	13,74	31	19
Maršalovy ostrovy	6	13,04	6	0	8	14,81	8	0
Mexiko	245	0,28	245	-	938	1,01	938	-
Nizozemí	6 626	44,32	-	-	12 171	79,14	-	-
Nikaragua	170	4,39	-	-	186	4,23	-	-
Portugalsko	-	-	-	-	49	0,50	-	-
Katar	-	-	-	-	10	1,85	-	10

Tabulka č.3: Pokračování

Země	Celkem 1990	Podíl (%)	Dospělí	Mladiství	Celkem 1994	Podíl (%)	Dospělí	Mladiství
Korejská republika	9 037	21,08	0	9 037	17 327	38,98	0	17 327
Moldavská republika	627	14,37	538	89	435	10,00	370	65
Ruská federace	-	-	-	-	149 140	100,77	-	-
Západní Samoa	36	21,95	33	3	-	-	-	-
Slovensko	979	49,00	975	4	695	35,79	691	4
Švédsko	6 694	78,21	-	-	6 835	77,85	6 634	201
Anglie a Wales	89 672	177,35	54 306	35 366	111 746	217,24	82 908	28 838
USA	1,637,549	655,25	-	-	1,397,505	536,16	-	-
Hong kong	3 054	53,53	776	2 278	3 341	55,12	869	2 472
Severní Irsko	-	-	-	-	1 238	75,87	963	275
Skotsko	4 122	80,79	4 109	13	6 011	117,12	5 978	32
Bermudy	12	19,67	6	6	22	34,92	20	2

Vysvětlivky:

Podíl: Podíl osob podrobujících se probaci na 100 000 obyvatel za rok.

-: Údaje nejsou k dispozici

(Zvekic, Harris, 2002, s. 11, 15-18)

PŘÍLOHA P IV: VÝVOJ SANKČNÍ POLITIKY SE ZŘETELEM NA UKLÁDÁNÍ ALTERNATIVNÍCH SANKCÍ A APLIKACI ODKLONŮ V ČR V LETECH 1996-2002

Vývoj ukládání vybraných sankcí v letech 1996-2002 v % (celkem)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Obecně prospěšné práce	1,3	2,7	3,4	5,2	11,5	15	21,2
Podmíněné odsouzení	64,7	63,3	61,8	61,2	56,4	54,2	52,7
Nepodmíněný trest (celkem)	23,4	23,7	27,6	25	22,8	21,3	15,2
Podmíněné odsouzení s dohledem	0	0	0,5	1	1,2	1,6	2,4
Peněžitý trest uložený samostatně	8,3	8	5	5,5	5,8	5,6	5,5

Vývoj ukládání vybraných sankcí v letech 1996-2002 v % (18let a starší)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Obecně prospěšné práce	1,2	2,6	3,4	5,2	11,3	14,8	21,1
Podmíněné odsouzení	63,6	62,1	60,6	60,2	55,7	53,8	52,5
Nepodmíněný trest (celkem)	24,7	24,9	28,9	26,1	23,7	22,2	15,8
Podmíněné odsouzení s dohledem	0	0	0,5	0,9	1,2	1,5	2,2
Peněžitý trest uložený samostatně	9,1	8,8	5,4	5,9	6,2	6	5,9

Vývoj ukládání vybraných sankcí v letech 1996-2002 v % (mladiství 15-17 let)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Obecně prospěšné práce	2,1	3,4	3,3	5,4	13,5	17,5	21,9
Podmíněné odsouzení	74,5	73,1	74,7	73,5	65	60,2	55,9
Nepodmíněný trest (celkem)	12,7	13,7	13,8	11,1	10,5	8,7	6,7
Podmíněné odsouzení s dohledem	0	0	1,6	1,5	1,3	2,1	4,4
Peněžitý trest uložený samostatně	1,6	1,2	0,5	0,4	0,4	0,2	0,1

Vývoj ukládání trestu obecně prospěšných prací a nepodmíněného trestu odnětí svobody v absolutních číslech v letech 1996-2002 (celkem)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Obecně prospěšné práce	772	1602	1778	3218	7086	8838	13424
Nepodmíněný trest (celkem)	13375	13933	14656	15340	14114	12533	9658
Do 1 roku	8290	8760	8987	9926	9365	8407	5826
Nad 1 rok do 5ti let	4502	4562	4951	4728	4129	3563	3291
Peněžitý trest ukládaný samostatně	4734	4703	2634	3370	3571	3324	3500

153) Zpracováno katedrou trestního práva Právnické fakulty Západočeské univerzity, Pramen: Statistické údaje Ministerstva spravedlnosti ČR, Praha 1996-2002

Vývoj ukládání trestu obecně prospěšných prací a nepodmíněného trestu odnětí svobody v absolutních číslech v letech 1996-2002 (18 let a starší)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Obecně prospěšné práce	596	1388	1629	2970	6534	8181	12598
Nepodmíněný trest (celkem)	12601	13079	14037	14830	13682	12206	9404
Do 1 roku	7787	8192	8587	9585	9067	8187	5651
Nad 1 rok do 5ti let	4239	4284	4736	4566	3995	3456	3213
Peněžitý trest ukládaný samostatně	4635	4625	2611	3351	3553	3316	3495

Vývoj ukládání trestu obecně prospěšných prací a nepodmíněného trestu odnětí svobody v absolutních číslech v letech 1996-2002 (mladiství - 15-17let)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Obecně prospěšné práce	126	214	149	248	552	657	826
Nepodmíněný trest (celkem)	774	854	619	510	432	327	254
Do 1 roku	503	568	400	341	298	220	175
Nad 1 rok do 5ti let	263	278	215	162	134	107	78
Peněžitý trest ukládaný samostatně	99	78	23	19	18	8	5

Podíl alternativních sankcí a nepodmíněného trestu odnětí svobody v letech 1996-2002 v %

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Nepodmíněný trest odnětí svobody	23,4	23,7	27,6	25	22,8	21,3	15,2
Alternativní sankce	76,6	76,3	72,4	75	77,2	78,7	84,8

Podíl alternativních sankcí a nepodmíněného trestu odnětí svobody v letech 1996-2002 v % - mladiství

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Nepodmíněný trest odnětí svobody	12,7	13,7	13,8	11,1	10,5	8,7	6,7
Alternativní sankce	87,3	86,3	86,2	88,9	89,5	91,3	93,3

Odklony v trestním řízení v ČR v letech 1996-2002 v absolutních číslech

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Podmíněné zastavení trestního stíhání	5606	6755	7324	4849	7356	9460	11293	10507
Narovnání	0	105	242	140	212	248	242	387

PŘÍLOHA P V: NĚKTERÉ PRAKTICKÉ VZORY LISTIN POTŘEBNÝCH PRO ZAJIŠTĚNÍ VÝKONU TRESTU OPP

POŽADAVEK NA VYKONÁNÍ OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Název instituce.....

Zřizovatel, adresa, IČO

Předmět činnosti.....

Požadujeme výkon těchto prací.....

.....

.....

.....

.....

Rozsah (předpokládaný počet hodin za rok)

Kolik lidí současně je možno zaměstnat.....

Časové možnosti pro zajištění místa výkonu trestu OPP (sezónní práce, víkendy atd.)

.....

Zvláštní požadavky (kvalifikace, zdravotní průkaz atd.)

.....

**Bereme na vědomí povinnost sdělit místnímu středisku Probační a mediační služby
každou podstatnou změnu těchto požadavků.**

Odpovědná kontaktní osoba - jméno a příjmení, tel., e-mail, podpis, razítko:

Dohoda o realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací (OPP)

(Pozn. Vzor: tato dohoda je sepsována mezi poskytovatelem OPP (obcí nebo NNO) a odsouzeným. Jedno vyhotovení obdrží odsouzený, jedno je po ukončení výkonu OPP předáno místnímu středisku PMS)

Na základě usnesení soudu v č.j. o nařízení výkonu trestu OPP ze dne počet hodin místo výkonu se odsouzený/á: RČ: bytem: a organizace⁷³⁾: IČ: sídlo:

dohodli/y na výkonu trestu OPP takto:

1. Odsouzený(á) zahájí výkon trestu OPP dne a práce budou dokončeny nejpozději do stanoveného termínu, tedy dne (doba trvání nesmí překročit lhůtu jednoho roku od nařízení výkonu trestu OPP).
2. Poskytovatel místa výkonu trestu OPP poučil odsouzeného o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a požární ochraně v rozsahu daném příslušnými právními předpisy pro dohodnutý druh práce a učinil o tom písemný záznam, podepsaný odsouzeným, který je přílohou této dohody. V případě potřeby poskytovatel místa výkonu trestu OPP předá proti podpisu odsouzenému kromě nářadí a pracovních pomůcek také ochranné pracovní pomůcky. Odsouzený se zavazuje je řádně používat a v případě jejich ztráty nebo svévolného poškození je povinen je nahradit, jinak mu nebude umožněno pokračovat ve výkonu trestu OPP.
3. Harmonogram výkonu trestu OPP je zpracován na základě potřeb poskytovatele místa výkonu a dle časových možností odsouzeného. Odsouzený/á se na jeho vypracování podílí a dohodnuté termíny jsou pro něj/ni závazné. **Odsouzený/á bere na vědomí, že pokud se bez omluvy opakovaně nedostaví ve sjednaném termínu, může být tato dohoda ze strany poskytovatele místa výkonu zrušena ještě před jejím ukončením.**
4. Odsouzený/á bere na vědomí poučení, že je povinen / povinna provádět určené práce osobně, bezplatně a že poskytovatel místa výkonu OPP bude hlásit Probační a mediační službě - středisku nejméně 1x za 2 měsíce počet odpracovaných hodin, datum ukončení výkonu trestu či veškerá neplnění dohodnutých podmínek výkonu trestu OPP, zejména jestliže určené práce nejsou bez závažného důvodu prováděny vůbec, nebo nejsou prováděny ve stanovené době nebo kvalitě.

Po ukončení výkonu trestu OPP bude kopie této dohody zaslána místně příslušnému středisku PMS ČR.

V dne
podpis odpovědného zástupce, razítko organizace podpis odsouzené(ho)

Hodnocení výkonu trestu OPP:

Výkon trestu obecně prospěšných prací byl ukončen dne

Celkem bylo na určené práci odpracováno hodin

Tím byl - nebyl splněn výkon trestu obecně prospěšných prací

Celkové zhodnocení trestu OPP⁷⁴⁾

Oznámeno Probační a mediační službě středisko - dne.....
podpis odpovědného zástupce, razítko organizace

⁷³⁾ poskytovatel místa výkonu trestu OPP - obec nebo NNO

⁷⁴⁾ zde je možné uvést velice jednoduše, zda plnil spolehlivě, kvalitně, důsledně, včas, řádně, nebo zda měl drobné popř. vážnější potíže s docházkou, kvalitou práce, kázní, popřípadě uvést poznámku, např. nedostavil se k projednání podmínek, přestal bez důvodu vykonávat práci, neplnil pokyny, nevrátil nářadí, nástroje, např. lopatu, chodil do práce podnapilý...)

HARMONOGRAM VÝKONU TRESTU OPP

Pokud se odsouzený/á nemůže v dohodnutém termínu k výkonu prací dostavit, musí se předem omluvit a doložit důvod nepřítomnosti (např. lékařské potvrzení) odpovědné kontaktní osobě:

..... tel:

termín a doba provedení práce	podpis odsouzeného	náplň práce a konkrétní místo výkonu trestu OPP	počet odpracovaných hodin	průběh a výsledek prací	podpis kontaktní osoby
<i>např.</i> 5. 9. 2003	<i>podpis předem</i>	<i>hrabání listí v parku xy</i>	<i>0</i>	<i>bez omluvy se nedostavil</i>	<i>podpis po skončení práce</i>
<i>úkolově:</i> 5. - 12. 9. 2003	<i>podpis předem</i>	<i>nátěr zábradlí v místě xy - 20 hodin (+ potvrzení o vydání nářadí a rukavic)</i>	<i>10</i>	<i>uznáno pouze 10 hodin, provedeno pouze částečně, popř. nekvalitně, popř. nutno opravit...</i>	<i>podpis po skončení práce</i>

Pozn. Při nedostatku kolonek v tabulce harmonogramu je nutno zbývající počet hodin přiložit na dalším listě.:

Návrh na přeměnu trestu na trest odnětí svobody

(Pozn.: podává středisko PMS na základě podkladů zadavatele o neplnění výkonu OPP)

Okresnímu soudu v

Č.j.

Č.j. PM

prostřednictvím střediska PMS v

V dne

**Věc: návrh na přeměnu trestu obecně prospěšných prací (zbytku trestu) ve výměře hodin
uloženého odsouzenému rozsudkem Okresního soudu v
ze dne sp. zn. na trest odnětí svobody**

Odsouzenému, nar., bytem
byl rozsudkem Okresního soudu v ze dne sp. zn.
za trestný čin podle § tr. zákona uložen
trest obecně prospěšných prací ve výměře hodin. Citovaný rozsudek nabyl právní
moci Usnesením Okresního soudu v ze dne sp. zn. bylo
podle § 336 odst. 2 tr. řádu rozhodnuto, že odsouzený bude trest obecně prospěšných prací vykonávat
při Obecním úřadu v na úklidu a údržbě veřejných prostranství.
Odsouzený s faktickým výkonem uloženého trestu nikdy nezapočal (odpracoval pouze
naposledy pracoval dne).

Odsouzený byl pozván k projednání vzniklé situace do
střediska Probační a mediační služby v dne (ve dnech)
K jednání se však nedostavil. Na písemné výzvy k nástupu výkonu trestu obecně prospěšných prací
ze dne zaslané Probační a mediační službou, středisko
odsouzený nereagoval ani přes upozornění, že mu může být trest obecně prospěšných prací přeměněn
na trest nepodmíněný, pokud se k výkonu trestu ve lhůtě 14 dnů nedostaví.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že odsouzený se výkonu uloženého trestu obecně prospěšných prací bez
vážných důvodů vyhýbá, když na výzvy k výkonu uloženého trestu nereagoval. Poukazujeme na
ustanovení § 45a odst. 4 tr. zákona, podle něhož soud přemění trest obecně prospěšných prací v trest
odnětí svobody, jestliže odsouzený zaviněně nevykonal ve stanovené době uložený trest.

Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem

navrhujeme,

aby Okresní soud v rozhodl, že se podle § 45a odst. 4 tr. zákona
za použití § 340b odst. 1 tr. řádu přeměňuje odsouzenému nevykonaný
trest obecně prospěšných prací z rozsudku Okresního soudu v
ze dne sp. zn. na trest odnětí svobody.

Informujte, prosím, naši organizaci o dalším řízení v této věci. Děkujeme.

Jméno a příjmení odpovědného pracovníka
název organizace + razítko

PŘÍLOHA P VI: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Belantová a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Pro svou bakalářskou práci jsem si jako téma zvolila Význam alternativních trestů z pohledu příslušníků Policie ČR, a proto Vás chci požádat o vyplnění tohoto dotazníku týkajícího se problematiky alternativních trestů. Dotazník je zcela anonymní a získaná data budou použita pro vypracování praktické části mé bakalářské práce.

Tímto Vám velmi děkuji za Váš čas.

Vybrané odpovědi označte křížkem

1. Vaše zařazení jako příslušník Policie ČR:

- Obvodní oddělení Zlín
- Obvodní oddělení Uherské Hradiště
- Obvodní oddělení Valašské Klobouky

2. Úroveň Vašeho dosaženého vzdělání:

- praktické s maturitou
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské – bakalářský studijní program
- vysokoškolské – magisterský studijní program
- vysokoškolské – doktorský studijní program

3. Váš počet let ve službě:

- 1-5 let
- 6-10 let
- 11-15 let
- 16-20 let
- více

4. Vaše hodnost:

- praporčícká (rotný, strážmistr, nadstrážmistr, podpraporčík, praporčík, nadpraporčík)
- důstojnická (podporučík, poručík, nadporučík, kapitán, major, podplukovník, plukovník)

5. Souhlasíte s ukládáním alternativních trestů?

- ano
- ne

6. Je podle Vás ukládání alternativních trestů dostačujícím způsobem potrestání pachatele?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

7. Jaký postih byste dal/a pachateli odsouzenému k alternativnímu trestu za neplnění úkolů a povinností zadaných soudem?

.....

.....

.....

8. Má, podle Vašeho názoru, odsouzení pachatele k trestu odnětí svobody větší efektivnost než alternativní trest:

	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Domácí vězení	☐	☐	☐	☐
Obecně prospěšné práce	☐	☐	☐	☐
Propadnutí majetku	☐	☐	☐	☐
Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty	☐	☐	☐	☐
Peněžitý trest	☐	☐	☐	☐
Zákaz činnosti	☐	☐	☐	☐
Zákaz pobytu	☐	☐	☐	☐
Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	☐	☐	☐	☐

9. Seřad'te podle Vašeho názoru jednotlivé alternativní tresty dle efektivnosti (1=nejvíce efektivní, 8=nejméně efektivní):

domácí vězení	...
obecně prospěšné práce	...
propadnutí majetku	...
propadnutí věci nebo jiné	...
majetkové hodnoty	...
peněžitý trest	...
zákaz činnosti	...
zákaz pobytu	...
zákaz vstupu na sportovní,	...
kulturní a jiné společenské akce	...

10. Novela zákona č. 40/2009 Sb., snížila max.. výměru trestu obecně prospěšných prací ze 400 na 300 hod. Souhlasíte s tímto rozhodnutím?

- ano
 ne

11. Má být, podle Vašeho názoru, odsouzený pachatel k alternativnímu trestu např. při výkonu obecně prospěšných prací, viditelně označen?

- ano
 ne

12. Je, podle Vašeho názoru, dostačující kontrola odsouzených k alternativnímu trestu domácí vězení probačními úředníky?

- ano
 spíše ano
 spíše ne
 ne

13. Do jaké míry mají, podle Vašeho názoru, následující povinnosti odsouzeného k výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce vliv na nápravu této osoby:

	Maximální vliv	Omezený vliv	Minimální vliv
Spolupráce s probačním úředníkem způsobem, který mu stanoví, zejména postupovat podle stanoveného probačního plánu	☐	☐	☐
Výkon stanovených programů sociálního výcviku a převýchovy	☐	☐	☐
Programy psychologického poradenství	☐	☐	☐
Dostavovat se podle pokynů probačního úředníka v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce k určenému útvaru Policie České republiky.	☐	☐	☐

14. Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů vhodným řešením přeplněných věznic?

- ano
 spíše ano
 spíše ne
 ne

15. Je, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů méně finančně nákladnější než výkon trestu odnětí svobody?

- ano
 spíše ano
 spíše ne
 ne

16. Hraje, podle Vašeho názoru, důležitou roli při ukládání alternativních trestů finanční aspekt?

- ano
 spíše ano
 spíše ne
 ne

17. Může, podle Vašeho názoru, ukládání alternativních trestů pachateli snížit riziko jeho recidivy páchaní trestných činů?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

18. Je, podle Vašeho názoru ukládání alternativních trestů pozitivem pro společnost z hlediska individuálního přístupu k pachatelům trestných činů?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

19. Představují pro Vás alternativní tresty významnou součást trestního práva z hlediska efektivnosti nápravy pachatele trestného činu?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

20. Jak často se ve své policejní praxi setkáváte s osobami odsouzenými k alternativním trestům?

- často
- ve výjimečných případech
- nikdy